

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS
MENŲ FAKULTETAS
MENOTYROS KATEDRA

Eglė Každailytė

KAUNO MEDINĖS ARCHITEKTŪROS SKLAIDA
VIRTUALIOJE ERDVĖJE
Magistro baigiamasis darbas

Kultūros paveldas ir turizmas, valstybinis kodas 621V72002

Menotyros studijų kryptis

Vadovė: prof. dr. Nijolė Lukšionytė
(Parašas) (Data)

Apginta: Menų fakulteto dekanė doc. dr. Ina Pukelytė
(Parašas) (Data)

Kaunas, 2011

TURINYS

KAUNO MEDINĖS ARCHITEKTŪROS SKLAIDA VIRTUALIOJE ERDVĖJE

Santrauka / 2

Summary / 3

ĮVADAS / 4

1. MEDINĖS ARCHITEKTŪROS PAVELDO SVARBA IR JOS REPREZENTAVIMO BŪDAI / 8

- 1.1. Medinės architektūros tradicijos Lietuvoje bei Baltijos jūros regione / 8
- 1.2. Medinio paveldo pripažinimas bei panaudojimo galimybės šiandieninėje praktikoje / 9
 - 1.2.1. Medinės architektūros paveldo padėtis Lietuvoje / 10
 - 1.2.2. Tradiciniai reprezentavimo būdai / 18

2. PAVELDO SKLAIDA VIRTUALIOJE ERDVĖJE / 21

- 2.1. Paveldo skaitmeninimas ir sklaidos galimybės: užsienio šalių patirtis / 21
- 2.2. Lietuvos architektūros paveldo pristatymas virtualioje erdvėje / 25

3. KAUNO MEDINIŲ PAVELDĄ REPREZENTUOJANČIO INTERNETINIO PUSLAPIO MODELIS / 30

- 3.1. Variantas nr. 1. Tinklaraščio (*blog'o*) modelio pavyzdys / 36
- 3.2. Variantas Nr. 2. *Registro / svetainės* modelio pavyzdys / 49

IŠVADOS / 52

ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS / 54

PRIEDAI

- 1 priedas. Statinio įvertinimo lentelės pavyzdys
- 2 priedas. Fotofiksacija

Santrauka

Mediniai statiniai Lietuvoje yra vienas iš elementų, atspindinčių vienos tradicijas, istoriją ir kultūrą. Šiame darbe keliamos ir nagrinėjamos medinio paveldo saugojimo problemos: medžio kaip medžiagos jautrumas ir neatsparumas aplinkos ir laiko poveikiui, pastatų savininkų nemokėjimas tinkamai prižiūrėti medinį paveldą ir vis dar neigiamą nuostata apie jį apskritai. Darbe pristatoma dabartinė padėtis medinio paveldo klausimais, esami reprezentavimo būdai, jų privalumai ir trūkumai. Pagrindinis trūkumas būtų informacijos neprieinamumas plačiajai visuomenei. Kaip vienas iš sprendimo būdų pateikiamas virtualios erdvės panaudojimas kaupti duomenims apie medinį paveldą, jį reprezentuoti bei burti juo besidominčią bendruomenę. Išnagrinėjus užsienio ir Lietuvos paveldo pristatymui skirtų interneto puslapių pavyzdžius, išskirti svarbiausi bruožai, kuriuos galima panaudoti kuriant Kauno medinio paveldo svetainę. Tai būtų informatyvumo, vizualumo ir interaktyvumo principai. Pateikiami du modeliai, koks galėtų būti interneto puslapis: asmeninis tinklaraštis ir duomenų registratorius/svetainė, besiskiriantys apimtimi, duomenų pateikimo forma bei tiksline auditorija, bet abu besiremiantys minėtais principais bei atliekantys švietimo ir registro funkcijas.

Summary

Wooden buildings in Lithuania are one of the elements, which represent local traditions, history and culture. The article discusses problems of preservation of the wooden heritage: wood as a material is delicate and hardly resists to the effects of environment and time; owners of building don't know how to maintain the heritage suitably and there is still negative opinion speaking about it. The work presents today's wooden heritage situation, existing ways of representation, and their advantages and disadvantages. The main disadvantage would be that information is not accessible to the large part of society. One of the solutions would be to use virtual space for data about wooden architecture recording, to represent it and also to create a community, which would be interested in that. After looking at examples of internet pages, which represents foreign and Lithuania's heritage, were set the main points, which could be used creating internet site for Kaunas wooden heritage. It should be informative, visual and interactive. There are presented two models, how could such internet page to look and function: a personal blog and a data register/site; they would be different in size and coverage, data's presentation form and target audience; but both of them would relied in mentioned points as it would be also educational and could function as a register.

IVADAS

Medinės architektūros tradicijos Lietuvoje bei likusioje Šiaurės ir Rytų Europoje turi gilias šaknis ir tradicijas. Iš medžio statyti tiek visuomeniniai, sakraliniai, tiek gyvenamieji namai. Medinė architektūra įprastai įsivaizduojama tik kaip kaimo, etnine architektūra, tačiau ji rado vietą ir miesto urbanistiniame audinyje. Vienas iš tokių pavyzdžių būtų medinė Kauno architektūra, statyta XIX a. vid. – XX a. vid., daugiausia Naujamiesčio pakrašciuose, Žaliakalnyje, Panemunėje, Šančiuose ir Vilijampolėje. Ji pasižymi stilistinių formų ir funkcinių tipų įvairove, priklausiusią nuo užsakovų poreikių, skonio, ekonominių galimybių bei vyrausios stilistinės krypties. Taigi Kauno mesto medinė architektūra yra savo laikotarpio liudininkė, padedanti atskleisti ir suprasti miestelėnų gyvenimą. Deja, kalbant apie jos išsaugojimą, kuris, nors ir oficialiai deklaruojamas, yra sudėtingas procesas dėl keleto veiksnų.

Visų pirmą, medinės architektūros paveldas, palyginus su mūro, yra žymiai trapesnis: medis, kaip medžiaga, mažiau atsparus laiko ir gamtos poveikiui. Be to, medinio paveldo žalojimą dažnai lemia ir elementari informacijos, kaip derėtų tinkamai jį prižiūrėti, remontuoti, stoka. Valstybinės įstaigos dėl lėšų stokos nėra pajėgos jo apsaugoti nuo nykimo. Ne paskutinės svarbos veiksnys yra ir dažnai neigiamas požiūris į medinį paveldą (ypač pasikeitus savininkams) kaip į ne itin vertingą, „miestui nepritinkantį“, sunkiai prižiūrimą, tad miestui kintant, atsinaujinant, keičiantis gyventojams, medinė architektūra dažnai tiesiog išstumama ar neatpažįstamai pakeičiama.

Vienas iš būdų padėti jai išlikti būtų registratoriui, dokumentuoti ir pristatyti šią miesto architektūros dalį kuo platesniams visuomenės ratui, siekiant sudominti, atskleisti jos vertes bei suteikti praktinės informacijos. Šiemis tikslams gali pasitarnauti virtuali erdvė – specialus interneto puslapis. Tai - sąlyginai nebrangus ir daugumai prieinamas, nuolat atnaujinamos informacijos gavimo ir platinimo būdas. Be to, tai gali būti ir erdvė medine architektūra besidominčių bendruomenei burtis, patiems pateikti informaciją ir ja dalintis.

Taigi šio darbo **tikslas** yra Kauno medinio paveldo reprezentavimo virtualioje erdvėje galimybių tyrimas. Darbo **objektas** – Kauno miesto medinius namus pristatančio internetinio puslapio modelis.

Tikslui pasiekti išsikelti šie uždaviniai:

1. pristatyti Kauno medinės architektūros paveldo įvairovę, jo vertes bendruomenei;

2. išanalizuoti ir aptarti esamus saugojimo bei reprezentavimo būdus;
3. pristatyti paveldo sklaidos galimybes virtualioje erdvėje, pasitelkiant užsienio bei Lietuvos pavyzdžius.
4. sukurti internetinio puslapio modelį, pristatantį Kauno miesto medinį paveldą, skirtą plačiajai visuomenei.

Darbo metodai: teorinės medžiagos tyrimui ir apžvalgai taikomas *aprašomasis analitinis* ir *lyginamasis* metodai, empirinei medžiagai surinkti ir nagrinėti pasitelkiama ir *lauko tyrimo (objektų fotofiksacija)*, *formaliosios (morphologinės)* bei *stilistinės analizės* metodai.

Darbą sudaro trys struktūrinės dalys, įvadas, išvados bei priedai. Pirmoje dalyje pristatoma medinės architektūros paveldo svarba, esami jos reprezentavimo būdai, dabartinė padėtis išsaugojimo klausimais Lietuvoje (įstatymai, konferencijos, leidiniai etc.).

Antrojoje dalyje aptariami ir pristatomi užsienio bei Lietuvos virtualaus turizmo bei paveldo sklaidos virtualioje erdvėje galimybės ir pavyzdžiai. Trečioji dalis skirta Kauno medinės architektūros paveldą reprezentuojančio internetinio puslapio modeliui.

Išvadose pateikiama problemos įvertinimas, esamų jos sprendimo būdų – konferencijų, projektų ir leidinių – aptarimas ir įvertinimas; pateikiamas naujas galimas sprendimo būdas – paveldo sklaida virtualioje erdvėje. Apibendrinama tokios sklaidos galimybių pavyzdžių Lietuvoje ir užsienyje tyrimas, išskiriami pagrindiniai aspektai, kas būtų reikalinga Kauno medinės architektūros paveldą pristatančiam puslapiui.

Literatūros ir šaltinių apžvalga

Pirmoje darbo dalyje, kurioje kalbama apie medinės architektūros tradicijas Lietuvoje bei Baltijos regione, t. p. medinės architektūros paveldo padėti Lietuvoje bei tradicinius jos reprezentavimo būdus, remiamasi ICOMOS „Medinių istorinių statinių apsaugos principais“¹, Hans Sanstrom straipsniu iš rinkinio „Wooden Heritage in Lithuania“². Aptariami su mediniu paveldu siję įstatymai bei nutarimai³, vykusios konferencijos

¹ PRINCIPLES FOR THE PRESERVATION OF HISTORIC TIMBER STRUCTURES (1999) In: ICOMOS [žiūrėta 2011 m. balandžio 6 d.] Prieiga per internetą: http://www.international.icomos.org/charters/wood_e.htm

² Sandstrom, Hans. The Wooden Heritage of Baltic Sea Region. Revaluaton and Preservation. In: *Wooden Heritage in Lithuania*, Vilnius: R. Paknio leidykla, 2011, p. 9-16.

³ Nekilnojamoji kultūros paveldo apsaugos įstatymas. In: *Lietuvos Respublikos Seimas* [žiūrėta 2011 m. balandžio 16 d.]. Prieiga per internetą: www.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=320782. <http://www.kpd.lt/lt/node/202>; LR Valstybinės paminklosaugos komisijos sprendimas *Dėl medinių kultūros paveldo išsaugojimo*, 2002 m. rugėjo 13 d. Nr. 88. [žiūrėta 2011 m. Balandžio 16 d.]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_p?p_id=188726; LR VKPK sprendimas *Dėl Lietuvos medinių statinių ir etnografinių kaimų kultūros paveldo išsaugojimo*, 2010 m. balandžio 30 d. Nr. S-5(159) [žiūrėta 2011 m. balandžio 27 d.]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=371589&p_query=&p_tr2=;KM 2008-01-24 jsakymas Nr. IV-30 "Dėl Medinės architektūros paveldo išsaugojimo 2008-2010 metų programos ir Medinės architektūros

(2006 m. Rumšiškėse⁴ ir 2010 m. „Medinės architektūros paveldas ir nacionalinė kultūros politika“⁵), edukacinis projektas „Medinės Kauno architektūros pažinimas ir saugojimas“⁶, Vilniaus miesto savivaldybės inicijuota VSAA „Medinės architektūros išsaugojimo programa“⁷. T. p. aptariami medinei architektūrai skirti leidiniai: *Lietuvos medinė sakralinė architektūra* (Algė Jankevičienė)⁸, *Medinė architektūra Lietuvoje*. (Sud. Alfredas Jomantas)⁹, *Wooden Heritage in Lithuania* (Sud. A. Jomantas)¹⁰, fotoalbumai *Medinis Vilnius*¹¹ (2006) ir *Medinis Kaunas*¹² (2009, Andrius Surgailis) bei kiti straipsniai. Antrojoje darbo dalyje pristatomos ir nagrinėjamos konkrečios užsienio ir Lietuvos paveldą pristatančios interneto svetainės, jųs pateikiama informacija, struktūra, forma, tikslinė auditorija: UNESCO¹³ Europeana¹⁴ svetainių, Kižų¹⁵, Vladimiro-Suzdalės¹⁶, Vitoslavlico¹⁷, Mažosios Karelės¹⁸ muziejų puslapių, Rygos miesto¹⁹ bei Latvijos turizmo internetinio puslapio²⁰. Iš lietuviškų svetainių pavyzdžiu

paveldo išsaugojimo 2008-2010 metų programos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo". In: *Kultūros paveldo departamentas*. [žiūrėta 2010 m. gegužės 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.kpd.lt/lt/node/472>>

⁴ Mokslinė – praktinė konferencija „Lietuvos medinis paveldas“. In: *Valstybinė kultūros paveldo komisija* [žiūrėta 2010 m. gegužės 8 d.]. Prieiga per internetą:

<http://www2.lrs.lt/kt_inst/pamink/dokumentai/med_paveldas.htm>

⁵ Tarptautinė konferencija "Medinės architektūros paveldas ir nacionalinė kultūros politika". In: *Kultūros paveldo departamentas. Renginių anonsai*. [žiūrėta 2010 m. balandžio 30 d.]. Prieiga per internetą:

<<http://www.kpd.lt/lt/node/1233>>

⁶ Lukšionytė, Nijolė, Velutė, Ingrida. *Medinės Kauno architektūros pažinimas ir saugojimas*. Kaunas: VDU leidykla, 2009.

⁷ Medinės architektūros paveldo apsaugos strategijos įgyvendinimo programa. In: *Vilniaus miesto savivaldybė* [žiūrėta 2011 m. balandžio 5 d.]. Prieiga per internetą:

<http://www.vilnius.lt/newvilniusweb/index.php/50/?itemID=508>

⁸ Jankevičienė Algė. *Lietuvos medinė sakralinė architektūra*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos I-kla, 1998.

⁹ *Medinė architektūra Lietuvoje*. Sud. Alfredas Jomantas. Vilnius: Vaga, 2002.

¹⁰ Op. cit.. *Wooden Heritage in Lithuania*

¹¹ Surgailis, A. 2006. *Medinis / Wooden Vilnius* (tekstas Laimos Laučkaitės). Vilnius: Versus aureus.

¹² Surgailis, A. 2008. *Medinis / Wooden Kaunas* (tekstas Nijolės Lukšionytės-Tolvaišienės). Vilnius: Versus aureus

¹³ World Heritage List. In: UNESCO [žiūrėta 2001 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą:

<http://whc.unesco.org/en/list/>

¹⁴ Europeana: pažinkime kultūrą. In: *Europeana* [žiūrėta 2011 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą:

<http://www.europeana.org/portal/aboutus.html>

¹⁵ Architecture. In: *Kizhi Museum* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 14 d.]. Prieiga per internetą:

<<http://kizhi.karelia.ru/architecture/en/>>

¹⁶ The museum of wooden architecture and peasants' life. In: *Vladimir-Suzdal Museum-Reserve*, [žiūrėta 2010 m. gruodžio 14 d.]. Prieiga per internetą:

<http://www.museum.vladimir.ru/eng/towns/suzdal/mdz_e?menu=mdz>

¹⁷ The Vitoslavlitzy Museum of Wooden Architecture. In: *Russia The Great* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://russia.rin.ru/guides_e/7358.html>

¹⁸ The Open-Air Museum of Malye Karelie. In: *Rural Wooden Architecture of the Russian North* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.avantart.com/russ/oct97/mkarelje.html>>

¹⁹ Architecture of wooden buildings. In: *Municipal Portal of Riga* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.riga.lv/EN/Channels/About_Riga/Riga_architecture/Wooden_architecture/default.htm>

²⁰ Pārdaugava Wooden Architecture. In: *Latvia. Where to go and what to see?*. [žiūrėta 2010 m. gruodžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.latvia.travel/en/pardaugava-wooden-architecture>>

nagrinėjami Kultūros paveldo departamento²¹, Kultūros vertybių registro²², Lietuvos dvarų duomenų bazės²³ ir Architektūros ir urbanistikos tyrimų centro²⁴ puslapiai.

Trečiojoje dalyje, ruošiant objektą aprašų pavyzdžius tinklaraščiui, naudota archyvinė medžiaga, anksčiau aptarta literatūra, vykdyta fotofiksacija (nepanaudota tiesiogiai fotofiksacija pateikiama priede Nr. 2).

²¹ *Kultūros paveldo departamentas* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 2 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.kpd.lt/>>

²² *Kultūros vertybių registras* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 2 d]. Prieiga per internetą: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>

²³ Apie duomenų bazę. In: *Lietuvos dvarų duomenų bazė* [žiūrėta 2011 m. balandžio 12 d.]. Prieiga per internetą: http://www.heritage.lt/dvarai/apie_duomenu_baze.php

²⁴ *Architektūros ir urbanistikos tyrimų centras* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.autc.lt/public/Desktop.aspx>

1. MEDINĖS ARCHITEKTŪROS PAVELDO SVARBA IR JOS REPREZENTAVIMO BŪDAI

1.1. Medinės architektūros tradicijos Lietuvoje bei Baltijos jūros regione

Medinės architektūros tradicijos Lietuvoje, kaip ir visame Baltijos regione, siekia prieistorinius laikus – vienos seniausių medinių namų liekanų Lietuvoje aptiktos Luokesų ežero dugne, jos datuojamos VIII-III a. pr. Kr.²⁵ Medis, kaip prieinamiausia medžiaga statybai šiame regione, iki pat XX a. II p. buvo įsitvirtinusi visur – iš medžio statytos pilys, dvarai, bažnyčios, gyvenamieji namai tiek kaime, tiek mieste, t.p. ir visuomeniniai pastatai. Kadangi šiandien Lietuvos miestuose medinių namų sąlyginai išlikę ne per daugiausia, ir beveik visi statyti ne anksčiau nei XIX a. vid., medinis architektūros paveldas dažnai suvokiamas kaip kaimo, vadinamoji liaudies architektūra. Nors, reiktų pažymėti, net ir didžiujų miestų – Vilniaus ir Kauno – didelę pastatų dalį dar XIX a. vid. sudarė mediniai namai (Kaune – 182 mūro ir 1069 medžio; Vilniuje – 833 mūro ir 806 medžio)²⁶. Taigi galima drąsiai teigti, kad medinis paveldas yra ne tik liaudies, bet ir miestietiškosios kultūros dalis, deja, būtent mieste, dėl įvairių pokyčių, nykstanti sparčiausiai.

Medinė architektūra turbūt bene geriausiai atspindi mūsų krašto statybos tradicijas ir ne tik jas. Ypač miestų medinėje architektūroje susiliejo tiek etninės, tiek profesionaliosios, stilinės architektūros bruožai, buvę populiarūs pastatymo metu. Joje atskleidžia ir šimtametės statybos tradicijos bei tuometinės naujovės. Mediniai pastatai yra jautrūs aplinkos poveikiui ir sparčiai nykstantys kultūros ženklai, kurie gali padėti atskleisti vienos gyventojų charakterį, papročius, tradicijas, kasdienybės kultūrą – identitetą, tad tokia architektūra gali būti naudojama kaip kultūrinio turizmo ištaklius. Toks objektų pritaikymas turizmui gali tapti gera investicija ir padėti pritraukti lėšų, kaip rodo Norvegijos patirtis²⁷. Martynas Užpelkis savo pranešime kaip vieną geriausių Norvegijos valstybinės paminklosaugos politikos pavyzdžių pateikė Røros miesto (centrinė Norvegija) atvejį. Nuo XVII a. vidurio iki XX a. pradžios jis buvo vieno svarbiausiu Norvegijos kalnakasybos regionų centras, tačiau po Antrojo Pasaulinio karo

²⁵ Baubonis Z., Kvedaravičius M., Motuzaitė G., Pranckėnaitė E. 2005 - Luokesų ežero II polinė gyvenvietė. In: ATL, 2003, Vilnius, p. 285-286.

²⁶ Lietuvos architektūros istorija / II. Nuo XVII a. pradžios iki XIX a. vidurio. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1994, p. 215.

²⁷ Užpelkis, Martynas. Norvegijos patirtis medinio paveldo apsaugos ir panaudojimo srityje: paveldo pridėtinės vertės aspektai. In: *KULTUR (Kultūros ir turizmo projektai)* [žiūrėta 2011 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą: www.kultur.lt/dl.php?file=Medinis+paveldas+Norvegijos+patirtis.pdf

vario gavybos apimčių sumažėjimas sėlygojo staigū ekonominį krašto nuosmukį. Valstybė ir nevyriausybinės organizacijos anksti suprato, kad autentiška aplinka bei senieji mediniai pastatai gali tapti nauju ištekliu miestelio ekonominei raidai. Kelis dešimtmečius buvo vykdomos įvairios paveldo tyrimų, restauravimo ir amatų mokymo programos. 1980 m. vietovė buvo įtraukta į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą. Restauruotuose mediniuose pastatuose šiandien veikia amatų dirbtuvės, meno galerijos, kavinės, restoranai, svečių namai ir kitokios įstaigos. Kultūros paveldo dėka 5000 gyventojų miestelis tapo viena iš svarbiausių turistinių vietovių centrinėje Norvegijoje.

Lietuvos medinis architektūros paveldas (oficialiai įregistruotas ir saugomas ir ne tik) yra dalis bendro Baltijos regiono paveldo, jo identiteto dalis, kuris, kaip rodo Norvegijos pavyzdys, tinkamai prižiūrimas, gali būti naudingas ne tik estetine, kultūrine ar pan. prasme, bet ir ekonomiškai pačiai bendruomenei. Čia reiktu pabrėžti būtent bendruomenės, kuriai priklauso medinis paveldas, žmonių, kurie gyvena tokiuose namuose, šio paveldo suvokimo svarbą, nes tai yra jų gyvenimo dalis, kurios dažnas nelabai pažįsta, tad ir neturi interesų saugoti.

1.2. Medinio paveldo pripažinimas bei panaudojimo galimybės šiandieninėje praktikoje

Medinės architektūros, jos paveldo ir tradicijų tēstinumo svarba pripažystama visame pasaulyje. 1999 m ICOMOS paskelbti *Istoriškai svarbių medžio konstrukcijų išsaugojimo principai*, kurie taikomi visų tipų pastatams, visiškai ar iš dalies mediniams, kultūriškai svarbiems ar esantiems istorinėje vietoje²⁸. Taigi dėl išsaugojimo šių pastatų, principai yra šie:

- atpažinti visų istorinių periodų medžio konstrukcijas kaip pasaulinio kultūros paveldo dalį;
- suprasti medžio konstrukcijų įvairovės svarbą;
- susipažinti su įvairiais medžių tipais bei jų savybėmis, kurie naudoti šiose konstrukcijose;
- suvokti medžio konstrukcijų laikinumą bei pažeidžiamumą dėl šios medžiagos savybių pūti bei deformuotis dėl aplinkos veiksnių;
- atsiminti, kad tradicinės medžio konstrukcijos vis retėja dėl jo trapumo, netinkamo naudojimo bei nykstančių žinių ir įgūdžių;

²⁸ Op. cit. PRINCIPLES FOR THE PRESERVATION OF HISTORIC TIMBER STRUCTURES

- turėti omenyje, kad egzistuoja didžiulė įvairovė šios medžiagos konservavimo bei išsaugojimo būdų;
- nepamiršti Venecijos, Burra chartijų bei susijusių UNESCO ir ICOMOS doktrinų²⁹.

Hans Sandstrom³⁰ išskiria keletą priežasčių, kodėl gi reikėtų saugoti medinių paveldą ir testi jo statybos tradicijas: 1) ekologija ir ištekliai – medinė architektūra gali būti tausojimo pavyzdys: mediena yra ekologiškas produktas, atsinaujinančios mediniuose namuose sveika gyventi, juos lengva prižiūrėti ir perstatyti, medžiagų perdirbamumas optimalus. 2) iš ekonominės pusės žiūrint, saugojimas reiškia tēstinį naudojimą, pasirūpinant praeitos kartos nagingu darbu iš aukštostos kokybės medžiagos; suteikiamas darbas vietiniams meistrams, kurių kompetencija t. p. praverčia ir naujose statybose. 3) iš socialinės pusės žiūrint saugojimo mastai gali kartais paversti paprastų medinių namų rajonus į uždaras turtingųjų zonas. To galima išvengti įtraukiant vietinius gyventojus ir namų valdytojus ir susikoncentruojant į jų gyvenimo sąlygų gerinimą žingsnis po žingsnio. 4) iš kultūrinės pusės žiūrint, pastatų apsauga reiškia žinių išsaugojimą; viena neįmanoma be kito. Be šių pastatų, žinių, amatų, mūsų aplinka būtų labai skurdi; saugojant ir naudojant juos, ji išliks tokia pat turtinga, kaip gausi tradicinių stilių, techninių sprendimų ir dekoro elementų, kurie apibrėžia Baltijos jūros regioną. Taip medinio paveldo saugojimas ir tėsimas palaiko gyvybingą vietinių bendruomenių vystymąsi, ir, laiko bėgyje, suformuoja pagrindą tvariai visuomenei³¹.

Kauno medinio paveldo panaudojimą turizmui akcentavo ir dailininkas G. Vuillard'as 2011 m. balandžio 21 d. vykusioje konferencijoje-diskusijoje „Paveldas Kaune ir miesto plėtros perspektyvos“³². Tokie pastatai, tiksliau, ištisi rajonai kaip, pvz., Žaliakalnis, išskiria Europos kontekste ir gali būti patrauklūs turistams, tačiau svarbu išsaugoti ne tik pavienius objektus, tačiau ir ištisų kvartalų vientisumą, nes vienas pastatas, be autentiškos aplinkos, pats praranda dalį autentiškumo ir vertės.

1.3. Medinės architektūros paveldo padėtis Lietuvoje

Lietuvos architektūros paveldas, tarp jų ir medinis, yra saugomas bendrai pagal Lietuvos Respublikos Nekilnojamomojo kultūros paveldo apsaugos įstatymą (2004-09-28)

²⁹ Ibid.

³⁰ Op. cit. Sandstrom, Hans, p. 9-16.

³¹ Ibid.

³² Milkova, Vaida. Kauno medinis paveldas – turizmo aukso gysla. In: *Kauno diena* [žiūrėta 2011 m. gegužės 10 d.]. Priega per internetą: http://kauno.diena.lt/naujienos/miestas/kauno-medinis-paveldas-turizmo-aukso-gysla-347662/psl-2?utm_source=newsletter1&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter

³³. Valstybinė kultūros paveldo komisija, veikianti prie LR Seimo, 2002 m. priėmė sprendimą „dėl Lietuvos medinio kultūros paveldo išsaugojimo“³⁴, kuriame konstatavo, „kad atsakingos už kultūros paveldo apsaugą žinybos vadovaujasi apskaitos dokumentacija, neatskleidžiančia medinio paveldo tikrosios vertės Lietuvos teritorijos apgyvendinimo ir agrarinės kultūros raidai pažinti. Apsaugos reikalavimai nustatomi neatsižvelgiant į objektų būklę bei išsaugojimo savoje aplinkoje galimybes. Vietos žinybos nesugeba užtikrinti šių objektų išsaugojimo keičiantis nuosavybei bei formuojantis naujoms socialinėms, ekonominėms sąlygom. Medinės statybos tradicijas išsaugojė vietos amatininkai dėl atestavimo tvarkos ir kitų teisinių kliūcių, taip pat dėl admininstracinių gebėjimų trūkumo nepanaudojami medinio paveldo remontui, atnaujinimui ir naujų pastatų valstybiniuose parkuose statybai bei kultūriniam kraštovaizdžiui puoselėti. Trūkstant rekomendacijų ir metodinių nurodymų, nepasinaudojama realia galimybe gauti paramą pagal tarptautinių fondų finansuojamas programas medinio paveldo tvarkymui.“³⁵. Komisija siūlė pavesti LR Kultūros bei Aplinkos ministerijoms parengti supaprastintą medinio paveldo renovavimo, atstatymo ir statybos darbų projektų rengimo, derinimo ir įgyvendinimo tvarką, įgalinančią naudotis vietines tradicijas išsaugojusių meistrų paslaugomis; parengti verčių nustatymo kriterijus medinio kultūros paveldo objektams bei tokio paveldo išsaugojimą užtikrinančius reglamentus; numatyti lėšų unikalių medinio paveldo objektų, kuriuos savoje aplinkoje išsaugoti nerealu, perkėlimui į Liaudies buities muziejų³⁶.

2006 m. Valstybinės kultūros paveldo komisijos sprendime buvo konstatuota, jog didžioji dauguma 2002 m. dokumente įvardytų siūlymų, rekomendacijų bei įpareigojimų iki šiol nėra įvykdyti³⁷. Buvo pateikta eilė pasiūlymų: inventorizuoti medinį paveldą pasitelkiant aukštųjų mokyklų bei tyrimų institutų specialistus; parengti tyrimų, konservavimo bei restauravimo rekomendacijas; skirti tikslinį finansavimą; parengti leidinį užsienio kalbomis apie Lietuvos medinį paveldą; organizuoti viso Lietuvos medinio kultūros paveldo internetinės svetainės sukūrimą etc.³⁸

2006 m. balandžio 27-28 d. Rumšiškėse surengta mokslinė – praktinė konferencija „Lietuvos medinis paveldas“. Pristatytais ir aptartas Lietuvos sakralinis medinis

³³Op. cit. Nekilnojamoji kultūros paveldo apsaugos įstatymas.

³⁴ Op. cit. LR Valstybinės paminklosaugos komisijos s p r e n d i m a s *Dėl medinio kultūros paveldo išsaugojimo*, 2002 m. rugsėjo 13 d. Nr. 88.

³⁵ Ibid.

³⁶ Op. cit. *Dėl medinio kultūros paveldo išsaugojimo*

³⁷ LR VKPK s p r e n d i m a s *Dėl Lietuvos medinio kultūros paveldo išsaugojimo*, 2006 m. birželio 28 d. Nr. S-2-(118) [žiūrėta 2011 m. Balandžio 16 d.]. Prieiga per internetą:

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaiseska.showdoc_1?p_id=280422&p_query=&p_tr2=

³⁸ Ibid.

architektūros paveldas (Europos ir pasaulio kontekste), kurortinės medinės architektūros, etnografinių sodybų, kaimų, dvarų, miestų ir miestelių architektūros savitumai, problemos ir panaudojimas, t.p. tyrimai, konservavimas ir restauravimas, Norvegijos patirtis šioje srityje bei medžio apdirbimo specialistų rengimas Lietuvoje³⁹. Konferencijos dalyvių priimtoje rezoliucijoje teigama, jog šiuolaikinė visuomenė, efektyviai naudodama medinę kultūros paveldą, galėtų kurti pridėtinę vertę, nes jo apsauga, atkūrimas ir populiarinimas skatintų regionų kultūrinio turizmo plėtrą, tenkintų gyventojų ir svečių kultūrinius bei rekreacinius poreikius, padėtų plėtoti verslą, kurti naujas darbo vietas. Rezoliucijoje taip pat pateikta siūlymų strategijos, politikos, programų rengimo ir jų įgyvendinimo klausimais⁴⁰.

2008 m. sausio 24 d. priimtas nutarimas „Dėl medinės architektūros paveldo išsaugojimo 2008-2010 metų programos ir medinės architektūros paveldo išsaugojimo 2008-2010 metų programos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“. Paskirtis - sudaryti salygas medinio architektūros paveldo išsaugojimui: apskaitai, skelbimui saugomais, tvarkybai ir naudojimui, pažinimui, jo sklaidai ir atgaivinimui. Apibrėžta, kad medinių paveldų sudaro: etnokultūriniai kaimai ir pavienės kaimų sodybos, dvarų ir palivarkų sodybos bei atskiri jų statiniai, miestų ir miestelių medinių pastatų grupės ir pavieniai pastatai, sakraliniai pastatai ir mažoji architektūra. Esamos būklės analizėje pažymima, kad medinis paveldas per amžius neatsiejamai persipynęs su profesionalija architektūra, jis išreiškia tautinę savastį ir socialinę padėtį, o dėl savo unikalios statybos technikos bei dekoro formų tapo ne tik tautine, bet ir Europos vertybe, tačiau, dėl gamtos įtakos, keičiantis aplinkai, medinis paveldas nyksta. Pagal architektūros tipus skiriamos dvi medinio paveldo grupės: 1. Išskirtiniai XIX –XX a. pr. architektūros pavyzdžiai, kurti profesionalių architektų; dauguma tokų objektų įrašyti į Kultūros vertybių registrą. 2. Vertingas liaudies architektūros XVIII – XX a. palikimas, kurio apskaita dėl objektų gausos dar nėra baigta; tai apsunkina objektyvų medinio paveldo vertinimą⁴¹.

Medis, kaip statybinė medžiaga, nėra ilgalaikė ir paveldas nyksta greičiau nei mūro statinių; be to, įtakos turi ir kiti faktoriai (socialiniai, ekonominiai, demografiniai, plėtros etc.), todėl būtina imtis skubų priemonių: paspartinti medinio paveldo apskaitą, siekiant kuo skubiau išsiaiškinti ir inventorizuoti dar nesunykusius objektus; t.p. sustiprinti teisinę apsaugą. Turi būti nuolat vykdoma stebėsena, paveldo fizinės būklės ir

³⁹ Op. cit., Mokslinė – praktinė konferencija „Lietuvos medinis paveldas“.

⁴⁰ Konferencija „Lietuvos medinis paveldas“. In: *Lietuvos Seimas. Konferencijos, seminarai*, [žiūrėta 2010 m. gegužės 8 d.]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=3073&p_d=21297&p_k=1

⁴¹ Op. cit., "Dėl Medinės architektūros paveldo išsaugojimo 2008-2010 metų programos ir Medinės architektūros paveldo išsaugojimo 2008-2010 metų programos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo".

jos kitimo fiksavimas, žalojančių faktorių vertinimas, apibendrinimas ir prognozavimas. T.p. dokumente numatoma, kad, siekiant išlaikyti autentiškumą, būtina naudoti tradicines statybinės medžiagas, būdus ir amatus. Pažymima, kad, deja, Lietuvoje nėra parengta medinio paveldo tvarkymą reguliuojančių reglamentų. Kaip svarbus faktorius medinio paveldo apsaugoje išskiriama paveldo pažinimo ir sklaidos būtinumas: informuoti visuomenę, užsienio turistus ir svečius, t.p. stiprinti vietas bendruomenėse nuostatą, kad išsaugotas Medinis paveldas reprezentuos tautinį tapatumą ir atskleis pasauliui Lietuvos kultūros istoriją⁴².

2010 m. Valstybinė kultūros paveldo komisija priėmė dar vieną sprendimą⁴³. Jame Komisija konstatavo, kad Lietuvos medinio kultūros paveldo (išskyrus bažnyčias ar jų kompleksus ir koplytstulpiai), ypač medinio dvarų sodybų paveldo ir etnografinių kaimų, apsaugos būklė yra nepatenkinama. Sparčiai nyksta bei yra naikinamas ir miestų bei miestelių civilinių pastatų medinis paveldas; pakartotinai raginami vykdyti 2002 m. ir 2006 m Komisijos pateikti siūlymai⁴⁴.

„Medinės architektūros paveldas ir nacionalinė kultūros politika“ – tarptautinė konferencija, rengta Kultūros paveldo departamento 2010 gegužės 26-27 d. Jos tikslas - aptarti salygas, nulemiančias medinės architektūros paveldo išsaugojimą: apskaitą, skelbimą saugomais, tvarkybą, pažinimą, jo sklaidą ir atgaivinimą, atskleisti nacionalinės kultūros ypatumus bei sąsajas su kaimyninėmis valstybėmis⁴⁵. Pagrindinės konferencijos temos – nacionalinė kultūros politika ir medinio paveldo išsaugojimas, jo būklė, perspektyvos, kitų šalių (Norvegija, Latvija, Suomija, Lenkija, Baltarusija, Ukraina) patirtis ir konkretūs pavyzdžiai⁴⁶. „Konferencijos dalyvių pranešimuose buvo konstatuota, jog Lietuvos medinis kultūros paveldas yra vertinga Baltijos jūros regiono, Europos ir pasaulio kultūros paveldo dalis, itin svarbi tradicinio Lietuvos kraštovaizdžio savitumui. Deja, trapus medinis Lietuvos kaimų, miestų, dvarų bei miestelių paveldas sparčiai nyksta bei yra naikinamas. Jo apsaugai skirti teisės aktai bei programos yra nepakankami, vietovių planavimo projektuose medinio paveldo išsaugojimo tikslai per mažai respektuojami“⁴⁷. Konferencijos dalyviai pateikė nemažai pasiūlymų, kuriuos

⁴² Ibid.

⁴³ Op. cit. LR VKPK s p r e n d i m a s *Dėl Lietuvos medinių statinių ir etnografinių kaimų kultūros paveldo išsaugojimo*

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Op. cit., Tarptautinė konferencija "Medinės architektūros paveldas ir nacionalinė kultūros politika".

⁴⁶ Seime rengiama tarptautinė konferencija „Medinės architektūros paveldas ir nacionalinė kultūros politika“. In: ELTA , [žiūrėta 2010 m. gegužės 28 d.]. Prieiga per internetą:
http://www.elta.lt/zinute_pr.php?inf_id=1204855

⁴⁷ Grigaitienė I., Gražulis A., Lukšionytė N. ir kt. 2010 gegužės mėn. 26-27 dienomis vykusios tarptautinės konferencijos „Medinės architektūros paveldas ir nacionalinė kultūros politika“ dalyvių pasiūlymai (Rezoliucija). Vilnius, 2010 m. (susipažinta dėka prof. N. Lukšionytės)

būtų galima suskirstyti į teisinės sferos, finansavimo klausimų, švietimo problematikos bei mišraus pobūdžio. Teisiniai pasiūlymai – integruoti medinio kultūros paveldo apsaugą į miesto ir kaimo vietovių planavimo programas; įteisinti finansinę atsakomybę medinio paveldo savininkams ir valdytojams, vengiantiems jį prižiūrėti ar niokojantiems. Teisiniai – finansavimo pasiūlymai: bendroje valstybės politikoje numatyti medinės architektūros paveldo saugojimą per kaimo ir miesto bendruomenių rēmimą; įteisinti palankaus medinės architektūros paveldo kreditavimo bei kompensavimo sistemą; įteisinti, kad medinio kultūros paveldo išsaugojimas būtų patvirtintas Lietuvos respublikos prioritetu skiriant Europos Ekonominių Erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų paramą; parengti Lietuvos etnografinių kaimų ir medinių dvarų realios apsaugos programą, numatant jai kasmetinį finansavimą. Kalbant apie visuomenės švietimą medinio kultūros paveldo klausimais siūloma sukurti internetinį švietimo ir konsultavimo tinklalapį apie medinio kultūros paveldo vertes, tinkamus tvarkymo būdus; aptariamo paveldo išsaugojimą sieti su gyvujų tradicijų palaikymu, dailidžių ir kt. amatų gaivinimu; vykdyti kaimo gyventojų perorientavimo mokymų programas, skatinti gyventojų įdarbinimą medinio paveldo objektų tvarkyboje; t.p. raginti savivaldybes bei seniūnijas kasmet paremti vieno medinio pastato sutvarkymą ir viešinti informaciją apie atliktus darbus internetinėje erdvėje; kaimo turizmo plėtrą sieti su medinio kultūros paveldo išsaugojimu. Be to, skatinama organizuoti medinės architektūros objektų išaiškinimą, vertingų eksterjero ir interjero elementų fiksaciją, vykdyti kompleksišką dokumentavimą ir duomenų kaupimą⁴⁸

2006 m. Vilniaus miesto savivaldybės taryba patvirtino Medinės architektūros paveldo apsaugos strategijos įgyvendinimo planą, kurio tikslai – sudaryti sąlygas nuosekliai ištirti Vilniaus centrinės dalies medinę architektūrą, siekiant nustatyti vertingus statinius, jų grupes bei kompleksus; nustatyti metodus ir priemones medinės architektūros paveldo nykimui sustabdyti, jo visapusiskai apsaugai ir visaverčiam egzistavimui šiuolaikinės visuomenės gyvenime; atkreipti valstybinių institucijų bei visuomenės organizacijų dėmesį į medinės architektūros vertę bei su jos išsaugojimu susijusias problemas; numatyti būdus, kad visuomenė būtų įtraukta išsaugant medinės architektūros paveldą⁴⁹. Atlirkus analizę, sudarytas priemonių planas, kuriame numatyti konkretūs uždaviniai ir

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2006 m. balandžio 26 d. sprendimas Nr. 1-1117 *Dėl medinės architektūros paveldo apsaugos strategijos įgyvendinimo programos tvirtinimo*. [Žiūrėta 2010 02 25]. Prieiga per internetą: <http://www.vilnius.lt/vaktai/Default.aspx?Id=3&DocId=30130626>.

veiksmai⁵⁰, iš kurių, be teisinių ir finansinių, reikėtų išskirti švietėjiškus – „internetinėje laikmenoje: medinės architektūros paveldo apsaugos strategijos kompiuterinė versija; interneto puslapio, skirto medinei architektūrai populiarinti ir apsaugos programos aktualijoms, sukūrimas; organizacijų ir specialistų, dirbančių medinės architektūros paveldo tvarkybos srityje (kas yra kas), sąrašo sudarymas“; bei spaudoje ir žiniasklaidoje: dokumentinio filmo „Medinė Vilniaus architektūra“ sukūrimas, leidinio „Vilniaus medinis kultūros paveldas“ parengimas, iniciatyva „Išsaugokime senus langus“ etc.⁵¹.

Viena iš iniciatyvų, susijusių būtent su Kauno medine architektūra, buvo 2009 rudenį VDU vykdytas edukacinis projektas „Medinės Kauno architektūros pažinimas ir saugojimas“, kuriame dalyvavo VDU Menų f-to kultūros paveldo ir turizmo, meno istorijos ir kritikos bei VDA KDF architektūros magistrantai kartu su dėstytojais (projektą iš dalies finansavo KPD). Tyrinėta medinė Kauno architektūra, rinkta medžiaga, dokumentuota, klasifikuota; surengtoje diskusijoje, į kurią buvo pakvesti namų savininkai, architektai, savivaldybės atstovai, kultūros paveldo specialistai ir tiesiog besidomintys žmonės, pristatyta medinės architektūros įvairovė, aptartos su jos išsaugojimu susijusios problemos⁵². Diskusijoje nuspręsta: kreiptis į Kauno miesto savivaldybę, kad būtų inicijuota *Kauno medinės architektūros išsaugojimo programa*; į kultūros vertybių registrą įtraukti vertingiausius Kauno medinės architektūros objektus, kad savininkai galėtų pasinaudoti valstybinio finansinio kompensavimo mechanizmu; skleisti žinias apie medinės architektūros paveldo išsaugojimo svarbą per seniūnijas, bendruomenes, kultūros ir švietimo įstaigas. Namų savininkus informuoti apie paveldo objekto vertę ir saugojimo apimtį, į konsultantų-savanorių tarnybą įtraukti studentus; sudaryti sąlygas restauruoti medinius namus praktinę patirtį turintiems meistrams. Taip pat prašoma nedidinti *žemės mokesčio* nekilnojamomo turto savininkams, gyvenantiems nekomerciniuose rajonuose, siūloma paveldo objektų savininkus atleisti nuo planuojamo įvesti *nekilnojamomo turto mokesčio*; riboti naujų stambių pastatų statymą sklypuose arba sklypų dalyse, tarp sodybinio pobūdžio namų, nes tai smarkiai keičia tradicinę aplinką;

⁵⁰ Op. cit. Medinės architektūros paveldo apsaugos strategijos įgyvendinimo programa.

⁵¹ Ibid.

⁵² Lukšionytė Nijolė, Veliutė Ingrida. *Medinės Kauno architektūros pažinimas ir saugojimas*. Kaunas: VDU leidykla, 2009.

rengti pažintinio turizmo maršrutus medinių namų arealuose; tai skatintų ir gyventojų domėjimąsi konkrečios vietas paveldu, ugdytų jų savimonę⁵³.

Taigi apie medinio Lietuvos kultūros paveldo problemas kalbama jau nemažai metų, pateikiama gausybė siūlymų, kaip padėti ji išsaugoti, tačiau realių veiksmų stokojama. Kaip vieną iš tokių realių veiksmų pavyzdžiu galima pateikti 2004 m. Vilniuje pradėtą vykdyti medinės architektūros išsaugojimo programą; ją koordinuoja savivaldybės tarybos įsteigta „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra“. Pagal minimą programą 2004-2008 m. laikotarpiu atlikti unikalių medinių pastatų (Polocko g. 52, Filaretų g. 8, Baltasis skg. 7, Vytauto g. 29, Rūtų g. 6, Čiurlionio g. 33 Treniotos g.33, M.Paco g. 5, 5/1, 3a, Vytauto g. 27, 49, 61, 63, Pavasario g. 12, 14, Antakalnio g. 8a, Kalvarijų g. 64a, 64b, Giedraičių g. 31, S. Fino g. 3) detalūs apmatavimai, fotografavimas, menotyrinis ir pastatų konstrukcijų būklės įvertinimas. Atrinkta architektūriškai vertingiausi pastatai kiekviename iš miesto centro rajonų įvertinant jų sunykimo rizikos faktorių, architektūrinė-urbanistinę erdvę, atsižvelgta į tai kokį ugdomąjį estetinį poveikį darys vietas bendruomenei ir kaip jie yra matomi praeiviams ar pravažiuojantiesiems. Sutvarkyti mediniai pastatai Filaretų g. 8, Baltasis skg. 7, Čiurlionio g. 33. Traidenio g. 35 ir Pušų g. 16, Vytauto g. 27 ir Vytauto g. 63. Pusę pastatų tvarkymo kainos finansavo savininkai. 2009 m. dėl sunkios ekonominės padėties pastatų tvarkymui lėšų neskirta⁵⁴, tačiau agentūra įgyvendino projektą „Vilniaus medinės architektūros apsauga ir tvarkyba“, kuriam dalinį finansavimą skyrė Kultūros rėmimo fondas (www.krf.lt). Šio projekto tikslas – bendradarbiaujant su Vilniaus m. savivaldybės Miesto plėtros departamento Kultūros paveldo skyrimi, Žvėryno seniūnija ir bendruomene, istorinių pastatų savininkais, o iš kitos pusės su Oslo miesto savivaldybės Kultūros paveldo vadybos skyrimi bei šio miesto medinės architektūros paveldo savininkais parengti „Medinės architektūros paveldo apsaugos veiksmų plano Vilniaus miestui“ projektą, specialias rekomendacijas ir informacinių leidinių medinių pastatų savininkams ir naudotojams. Kitas šio projekto tikslas – sutvirtinant profesinį bendradarbiavimą su kolegomis iš Norvegijos, pasirengti paraiškos teikimui finansinei paramai iš Norvegijos vyriausybės fondų (Europos finansinės paramos mechanizmas) gauti. Projekto metu buvo surengti du seminarai - Vilniuje ir Osle⁵⁵.

⁵³ *Kaip išsaugoti medinę miestų architektūrą?* In: *Kauno diena* . [žiūrėta 2011 m. balandžio 30 d.]. Prieiga per internetą: <<http://kauno.diena.lt/naujienos/laisvalaikis/kaip-issaugoti-medine-miestu-architektura-250146>>

⁵⁴ Medinės architektūros išsaugojimo programa. In: *Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra* [žiūrėta 2011 m. balandžio 5 d]. Prieiga per internetą: http://www.vsaa.lt/_medine_arch.htm

⁵⁵ Projektas „Vilniaus medinės architektūros apsauga ir tvarkyba“. In: *Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra* [žiūrėta 2011 m. balandžio 5 d.]. Prieiga per internetą: http://www.vsaa.lt/_med_norvegai.htm

Kalbant apie medinio paveldo saugojimo problemas, rizikos faktorius, reiktų pristatyti 2004 m. Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Miesto plėtros departamento užsakymu parengtus *Medinės architektūros paveldo apsaugos strategijos metmenis*⁵⁶. Atlikta situacijos analizė, medinio paveldo įvertinimas, pasiūlyta apsaugos strategija. Atliktoje rizikos faktorių analizėje atskleidžiamos pagrindinės galimos medinio paveldo nykimo priežastys. Dauguma jų bendri visoms valstybėms, kai kurie – tik Lietuvai ar Vilniui; daugumą jų galima pritaikyti ir Kauno miestui šiandien. Taigi rizikos faktoriai išskirti į 3 grupes – ideologiniai, teisiniai ir socialiniai-ekonominiai.

Prie ideologinių rizikos faktorių priskiriamas: 1) požiūris į medinį statinį kaip į nepakankamai tvirtą ir ilgaamžį (ką nulėmė nepalankios istorinės sąlygos bei dažnai prasta statinių statybos ir priežiūros kokybę); 2) medinio paveldo vertės nesuvokimas (išsamiau netyrinėtas ir nevertinamas, mažai žinomas plačiajai visuomenei); 3) kasdienio gyvenimo kokybės ir prestižo samprata (ilgą laiką ji siejosi su mūro architektūra).

Teisiniai faktoriai: 1) paveldo apsaugos įstatymų netobulumas; 2) įstatymų bazės medinio paveldo apsaugai nebuvinas; 3) įstatymų bazė neparemta finansiniais visuomenės įsipareigojimais (paveldo politika biudžete neturi fiksuotos dalies).

Ekonominiai-socialiniai faktoriai patys savaime nėra neigiami, tačiau, susieti su visuomenės požiūriu į medinį paveldą, tampa daug lemiančias: 1) urbanistinė miesto plėtra; 2) aukšta žemės kaina (būdinga miesto centrui ir kitiems prestižiniaiems rajonams); 3) visuomenės diferencijavimosi procesai; 4) paveldo apsaugos politikos vélavimas miesto plėtros atžvilgiu. 5) miestiečio pragyvenimo lygio kitimas (masinė pastatų rekonstrukcija, dažnai neatsižvelgiant į paveldo reikalavimus); 6) itin didelė medinio pastato restauracijos ir statybos kaina; 7) medžio restauracijos specialistų ir meistrų bei organizacijų, dirbančių su mediniu paveldu, trūkumas bei žemas profesinis lygis (paskutiniai du faktoriai įtakoja vienas kitą – nėra specialistų paklausos – kainos didelės – nėra specialistų paklausos).

Atskirai vertinama medienos kaip statybinės medžiagos sąlygotą rizikos faktorių. Mediena yra tvirta, ilgaamžė, ekologiška, plastiška statybinė medžiaga, jei tik ji teisingai paruošiama ir naudojimo metu statinys teisingai prižiūrimas⁵⁷.

Kai kuriuos iš minėtų rizikos faktorių sumažinti ar pašalinti siūloma steigiant Medinės kultūros muziejų, kurio tikslas būtų išsaugoti vertingiausius medinės Vilniaus architektūros pastatus, jų dalis ir elementus, propaguoti senąją ir šiandieninę medinę miesto kultūrą, kaip visuomenės savasties dalį. Uždaviniai: 1) Mokslinė – tiriamoji

⁵⁶ Filipavičienė, Giedrė, Puodžiukienė, Dalė. Medinės architektūros paveldo apsaugos strategijos metmenys. Vilnius, 2004

⁵⁷ Ibid.

veikla – ikonografinės ir fiksacinės medžiagos kaupimas, eksponavimas, analizė ir propagavimas; 2) Švietimo veikla – leidžiamoji, programų ir internetinių svetainių sudarymas ir t.t.; 3) Praktinė (konsultacinė ir mokomoji) veikla⁵⁸.

Aptarus per pastarąjį dešimtmetį priimtus įstatymus, nutarimus, konferencijas, projektus ir kt. su medinės architektūros paveldu susijusius dalykus, galima konstatuoti, jog įstatymiškai ši paveldo rūšis yra saugoma, jai netgi teikiamas prioritetas, tačiau realių veiksmų stoka, o ypač tai, kad jie dažniausia pavieniai ir neteštiniai, rodo ką kitą. Medinio paveldo išsaugojimu rūpinasi labiau paveiniai asmenys bei jų grupės. Kaip pagrindinę paveldo apsaugos problemą galima įvardyti jų ir didesnės dalies visuomenės „nesusikalbėjimą“ – plačioji visuomenės nuomonė apie medinį paveldą, ir dažnai apie paveldą apskritai, jei tik jį reikia asmeniškai prižiūrėti, yra neigama. Paveldas geriausiu atveju suvokiamas kaip vertybė, tačiau kelianti problemas. Prie to smarkiai prisideda minėti teisinės bazės netobulumas, finansavimo ir specialistų trūkumas, bei, apskritai, kompleksinių, koordinuotų veiksmų trūkumas. Visuomenė nepakankamai informuota, kad pati aktyviai įsitrauktu į saugojimo procesą, o ne darytų tai tik todėl, kad liepia įstatymai. Todėl net ir jų tobulinimas ar realių lėšų (dotacijų, dalinio priežiūros, restauracijos darbų finansavimo ir pan.) skyrimas nepadėtų išsaugoti medinio paveldo, ypač oficialiai nejrašyto į registrą, kartu nešviečiant pastatų savininkų/ valdytojų, visuomenės apskritai, kodėl ji turėtų siekti juos išsaugoti, kokią vertę jie turi ir kokia iš to nauda.

1.3. Tradiciniai reprezentavimo būdai

Per pastarąjį dešimtmetį Lietuvoje pasirodė nemažai leidinių, skirtų medinei architektūrai, tiek pristatančių, aptariančių ją bendrai, tiek specializuotų leidinių: 1998 – *Lietuvos medinė sakralinė architektūra* (Algė Jankevičienė)⁵⁹, 2002 m. - *Medinė architektūra Lietuvoje*. (Sud. Alfredas Jomantas)⁶⁰, fotoalbumai *Medinis Vilnius*⁶¹ (2006) ir *Medinis Kaunas*⁶² (2009, Andrius Surgailis), t.p. po aptartų konferencijų išleisti leidiniai. Prie švietimo prisideda ir kt. leidiniai, kuriuose rašoma apie medinį paveldą, pvz., *Lietuvos architektūros istorijoje* (T. III)⁶³, *Istorizmas ir modernas Vilniaus architektūroje*⁶⁴, *Gubernijos laikotarpis Kauno architektūroje*⁶⁵. Medinę

⁵⁸ Op. cit. Filipavičienė, Giedrė, Puodžiukienė, Dalė

⁵⁹ Op. cit., Jankevičienė Algė.

⁶⁰ Op. cit., *Medinė architektūra Lietuvoje*.

⁶¹ Op. cit.. *Medinis / Wooden Vilnius*

⁶² Op. cit. *Medinis / Wooden Kaunas* (

⁶³ *Lietuvos architektūros istorija*. 2000. T. III - nuo XIX a. II dešimtmečio iki 1918 m. Vilnius: Savastis, p. 141-147, 173-177, 220-222, 450-452.

⁶⁴ Lukšionytė-Tolvaišienė, Nijolė. *Istorizmas ir modernas Vilniaus architektūroje*. Vilnius: VDA leidykla, 2001.

⁶⁵ Lukšionytė-Tolvaišienė, Nijolė. *Gubernijos laikotarpis Kauno architektūroje*. Kaunas: VDU leidykla, 2001

Vilniaus Užupio architektūra nagrinėjo ir straipsnyje pristatė Jūratė Jurevičienė⁶⁶; Žvėryno – Maja Ptašek⁶⁷. Tirta medinės architektūros raida, išskirti tipai; aptartos saugojimo problemos.

Lietuvos medinė sakralinė architektūra – monografija, papildžiusi architektūros istorijos mokslą nauja medžiaga apie Lietuvos medines bažnyčias, koplyčias ir varpines, sudarančias reikšmingą paveldo dalį (Lietuvoje yra 265 medinės bažnyčios, virš 100 koplyčių ir apie 220 varpinių). Knygoje susisteminti ir išanalizuoti gausūs istorinių ir natūros tyrimų duomenys: a) nustatyti sakralinių pastatų sprendimų tipai ir variantai; b) atskleista architektūros tipų raida kiekviename istorijos periode iki 1918 m.; c) išaiškinta liaudies ir profesionaliosios architektūros sąveika pastatų kompozicijoje; d) išnagrinėti Lietuvos etninių regionų sakralinės architektūros ypatumai ir santykis su kaimyninių žeminių pastatai⁶⁸.

Medinė architektūra Lietuvoje – 11 autorų straipsnių rinkinys, pasižymintis pristatomu temų įvairove: lietuvių statybos tradicijos ir papročiai, tradicinės aukštaičių sodybos, mediniai dvarai, įvairių konfesijų medinė sakralinė architektūra, kryždirbystės tradicijos, Vilniaus Žvėryno mediniai namai ir vilos, kurortų architektūra, Mažosios Lietuvos medinės architektūros pristatymas bei visos Lietuvos medinės architektūros apibendrinimui skirtas straipsnis. T. p. pateikiami konkretūs patarimai dėl medinių pastatų, kaip pratęsti jų gyvavimą, kokie pagrindiniai kenkiantys veiksniai⁶⁹. Šios knygos sudarytojo Alfredo Jomanto žodžiais, čia neturėta tiksluo išnagrinėti medinės architektūros sklaidos ar pateikti išsamios įvairių pastatų tipų bei jų istorijos studijos; nužymint svarbiausius raidos etapus ir pateikiant informacijos apie reikšmingiausius objektus, siekta paskatinti skaitytojų domėtis Lietuvos medine architektūra giliau⁷⁰.

Naujai A. Jomanto sudarytas ir 2011 m. anglų kalba išleistas *Wooden Heritage in Lithuania*⁷¹, be ankstesnėje knygoje aptartų temų, pasipildė naujomis: H. Sandstrom aptaria medinį paveldą, jo įvertinimą iš naujo ir apsaugą Baltijos jūros regione; G. Filipavičienė pristato požiūrio į medinę architektūrą kaitą nuo 1900 iki 2010 m.; N. Lukšionytės straipsnyje apie medinius miestus pristatoma ši medinio paveldo dalis. Dalis apie medines šventyklas papildyta M. Rupeikienės straipsniu apie medines cerkves

⁶⁶ Jurevičienė, Jūratė. Medinė architektūra istoriniame priemiestyje. Vilniaus Užupio autentiškumas. In: *Urbanistika ir architektūra*. T. XXVI, Nr. 1, 2002, p. 11-16

⁶⁷ Ptašek, Maja. Žvėryno užstatymas ir pastatų stilistinė charakteristika (iki 1940 m.). In: *Urbanistika ir rajonų planavimas/ Vilniaus technikos universiteto mokslo darbai*. Nr. 18. Vilnius, 1993, p. 85-103; Ptašek, Maja. M. Medinė architektūra Vilniaus Žvėryno rajone. In: *Medinė architektūra Lietuvoje*. Vilnius, 2002, p. 89-93.

⁶⁸ Op. cit., Jankevičienė, Algė.

⁶⁹ Op. cit., *Medinė architektūra Lietuvoje*.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ *Wooden heritage in Lithuania* / Sud. Alfredas Jomantas. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2011.

Lietuvoje. Leidinys gausiai iliustruotas ir išsamiai pristatantis Lietuvos medinio paveldo įvairovę bei paliečiantis išsaugojimo problemą, tačiau, galima teigti, labiau skirtas užsienio auditorijai (leidinys tik anglų kalba). Šiame leidinyje neliko ir praktinio taikomojo pobūdžio patarimų medinio pastato savininkui.

Andriaus Surgailio parengti *Medinio Vilniaus* ir *Medinio Kauno* albumai yra ne tik fotografijų rinkiniai, juose t. p. pateikiama trumpa medinio miestų paveldo istorija, atkreipia dėmesį į jų svarbą. Kartu su pirmosios knygos išleidimu pristatyta ir autoriaus fotografijų paroda „Nykstantis medinis Vilnius“, kur „pristatoma dar 100 A. Surgailio fotografijų. Autorius sąmoningai siekė, kad didžioji dauguma jų būtų dar niekada viešai nepublikuotos bei nespausdintos. Albumas ir paroda tarsi sudaro užburtą ratą: susipažinus su vienu kyla akstinas pažinti ir antrą. Fotografijų albumu ir paroda medinio Vilniaus tematika siekiama žadinti visuomenės savimonę. Medis – viena iš trapiausių statybinių medžiagų, todėl neprižiūrimi pastatai yra skaudžiai veikiami erozijos. Daugumoje fotografiuotų namų gyvena skurdūs bei asocialūs žmonės, neturintys nei noro, nei pajamų rūpintis autentiško eksterjero išlaikymu. Dar didesnę grėsmę mediniams palikimui kelia pasiturintys lietuviai. Per remontus neatpažįstamai pakeisti pastatai tampa pilka plastikinių langų bei dailylenčių mase. 2004 m. Vilniaus Savivaldybė pradėjo medinės Vilniaus architektūros paveldo apsaugos programą. Ji teikia vilčių, kad gražiausi pavyzdžiai bus išsaugoti, vis dėlto, autoriaus nuomone, tai – tik pirmas žingsnis. Palikimo svarbą turi suprasti ne tik valstybinės institucijos, bet pirmiausia Lietuvos žmonės⁷². *Medinio Kauno* albumas, pristatantis XIX – XX a. medinę miesto praeitį už fotografijas ir apipavidalinimą Lietuvos Respublikos knygos meno konkurse „Vilnius 2008“ buvo apdovanotas diplomu.

Aptarti pavyzdžiai rodo tiek deklaruojamą valstybės, tiek realų atskirų asmenų ar jų grupių domėjimą Lietuvos mediniu paveldu ir jo išsaugojimo problemomis, tačiau, dažniausiai dėl lėšų trūkumo, įvairūs projektai ir konferencijos tampa tik epizodiniai pasireiškimais; jiems trūksta tėstinumo, aiškios krypties ir politikos. Knygos (straipsnių leidiniai ir albumai) patraukia visuomenės dėmesį, tačiau paprastai būna gana brangūs, todėl gali pasiekti tik ribotą auditoriją. Be to, jie dažnai yra orientuoti labiau į turistus, o ne pritaikyti medinių pastatų savininkams/ valdytojams, ar bent jau vietinei auditorijai. Taigi pagrindiniai tradicinių paveldo reprezentavimo būdų trūkumai būtų tėstinumo stoka ir ribotas prieinamumas platesniam visuomenės ratui.

⁷² Medinis Vilnius: nykstantis ar naikinamas? In: *Bernardinai* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2006-10-04-medinis-vilnius-nykstantis-ar-naikinamas/13625>

2. PAVELDO SKLAIDA VIRTUALIOJE ERDVĖJE

2.1. Paveldo skaitmeninimas ir sklaidos galimybės: užsienio šalių patirtis

Paveldas UNESCO dokumentuose aiškinamas kaip „mūsų palikimas iš praeities, su kuo mes gyvename šiandien ir ką mes paliksime ateities kartoms“. Paveldas yra tai, ar bent turėtų būti tai, kas perduodama iš kartos į kartą, nes tai vertinama⁷³.

Skaitmeninį paveldą sudaro unikalūs žmogaus žinių ir išraiškos šaltiniai. Jis apima kultūros, švietimo, mokslo ir administracinius šaltinius, taip pat techninę, teisinę, medicininę ir kito pobūdžio informaciją, kuri yra sukurta skaitmenine forma arba pakeista į skaitmeninę formą iš esamų panašių šaltinių. Kai šaltiniai yra „skaitmeniniai iš prigimties“, kitame formate jų nėra – tėra tik skaitmeninis objektas. Skaitmeninė medžiaga apima tekstus, duomenų bazes, nejudančius ir judančius vaizdus, garso įrašus, grafiką, programinę įrangą ir interneto puslapius įvairiomis ir vis gausėjančiomis formomis. Ši medžiaga dažnai yra trumpalaikė ir ją būtina tikslinai gaminti, išsaugoti ir valdyti. Dauguma šių išteklių turi ilgalaikę vertę ir svarbą, todėl juos būtina saugoti ir išlaikyti esamoms ir ateities kartoms. Šis nuolat augantis paveldas gali egzistuoti bet kokia kalba, bet kurioje pasaulio dalyje ir bet kurioje žmogaus žinių ar išraiškos srityje. Skaitmeninio paveldo išsaugojimo tikslas – užtikrinti, kad jis būtų prieinamas visuomenei. Vadinas, skaitmeninio paveldo medžiagai, ypač viešai, neturi būti taikomi jokie nepagrūsti apribojimai. Kartu konfidentialią ir asmeninę informaciją būtina apsaugoti nuo bet kokio neteisėto pasinaudojimo ja.⁷⁴.

Taigi paveldo skaitmenizavimas yra vienas iš būdų padėti išsaugoti paveldą ateities kartoms bei skleisti jį. Pasaulio paveldą skaitmeninėje erdvėje galima skirstyti pagal daug bruožų: iniciatorius, apimtį, specializaciją ir pan.

Kaip didžiausius skaitmeninio paveldo archyvus galima išskirti tarptautinių organizacijų ir tarptautinių projektų interneto puslapius, pvz., UNESCO ir Europeana. Pastarieji du pasirinkti kaip pavyzdžiai dėl savo apimties, dėmesio paveldui bei kiek skirtingo jo reprezentavimo būdo. UNESCO puslapis labiau orientuotas į išskirtiniausius pasaulio paveldo objektus, pripažintus šios organizacijos; jis t.p. pristato pačios organizacijos veiklą, apimančią daugybę sričių. Europeana orientuojasi į Europos šalių kultūros paveldo prezentaciją, ir kuo įvairesnio paveldo. Šis projektas siekia įtraukti į paveldo saugojimo, skaitmeninimo procesą pačius puslapio skaitytojus, kai tuo tarpu

⁷³ Concept of Digital Heritage. In: *UNESCO* [žiūrėta 2011 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=24268&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

⁷⁴ Skaitmeninio paveldo chartija. In: *Lietuvos Nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka* [žiūrėta 2011 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą:

<http://www.lnb.lt/Lnb/selectPage.do?docLocator=90F4D73A018011DE8711746164617373&inlanguage=lt>

UNESCO atlieka daugiau tik informacinę funkciją. Be to, Europeana galima skaityti ne tik pagrindinėmis pasaulio kalbomis, tačiau ir mažesnių Europos šalių, pvz., ir lietuviškai. Taip projektas siekia priartėti prie savo auditorijos ir kartu padeda saugoti atskirų šalių kalbas.

UNESCO organizacijos svetainės dalis, skirta kultūrai, kurioje pristatomas ne tik įvairių šalių kultūros paveldas, bet ir įvairūs su juo susiję dokumentai⁷⁵. Kaip organizacijos puslapio stipriasių dalis galima išskirti aiškią struktūrą – pagrindinis puslapis vertikaliai suskirstytas į 3 juostas, su horizontalia juosta pereiti į kitas organizacijos puslapio dalis; svarbiausios naujienos pateikiamas puslapio viduryje, su iliustruojančia nuotrauka ar video įrašu; mažiau svarbios – interaktyviame sąraše dešinėje; t.p. pateikiamas įvykių kalendorius, video įrašas, aiškios nuorodos į konvencijas, ką tik publikuotų leidinių pristatymas. Iš minėtos viršutinės įrankių juostos t.p. galima pereiti į *Apie mus* (pristatoma kas yra kas organizacijoje); *Temos* (Kultūrinė įvairovė, Pasaulio paveldas etc.), *Po visq pasauli* (regionai ir šalys); *Bendruomenės* (tinklai ir partneriai); *Ivykiai* (kultūriniai įvykiai, šventės etc.); *Šaltiniai* (periodika, reportažai, *online* medžiaga, duomenų bazės). Pasaulio paveldo duomenų bazėje pateikiamas interaktyvus pasaulio žemėlapis, kuriame pažymėti kultūros, gamtos ir mišrūs paveldo objektai⁷⁶. Kaip pagrindines teigiamas savybes reikėtų įvardinti interaktyvumą, informatyvumą ir vizualumą – iš žemėlapio galima tiesiogiai pereiti prie norimo objekto platesnio aprašo su nuotraukomis; t.p. per puslapio partnerius galima parašyti atsiliepimą apie lankytą objektą. Organizacija pasaulinė, tad ir puslapis orientuotas į viso pasaulio paveldą ir siekiančius jį pažinti, tad informacija pateikiama daugelyje puslapio segmentų gali būti pateikiama keliomis kalbomis.

Europeana – Europos paveldo skaitmeninimo projektas, kurį kuriant bendradarbiavo apie 1500 institucijų. Jų surinktos kolekcijos suteikia galimybę tyrinėti Europos istoriją nuo senovės iki šių laikų. Europeana leidžia pasižvalgyti po skaitmeninius Europos muziejų, bibliotekų, archyvų išteklius, garso ir vaizdo medžiagos rinkinius. Tai skirtingomis kalbomis pateikiama prieiga prie turiningo Europos kultūros ir mokslo paveldo, suteikiant galimybę vartotojams jungtis į tinklą, atrasti kažką naujo, bendrauti, dalinti bei pasisemti įkvėpimo⁷⁷. Europeana internetiniame puslapyje galima rinktis

⁷⁵ World Heritage. In: UNESCO [žiūrėta 2010 m. gruodžio 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=34323&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html>

⁷⁶ World Heritage List. In: UNESCO [žiūrėta 2001 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://whc.unesco.org/en/list/>

⁷⁷ Europeana: pažinkime kultūrą. In: Europeana [žiūrėta 2011 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.europeana.org/portal/aboutus.html>

dažnai peržiūrimų iš objektų sąrašo (*Šiuo metu žmonės galvoja apie*), tačiau iš esmės puslapis paremtas *aktyvaus vartotojo* principu: vartotojas naudojasi paieškos sistema, kurios rezultatai skirstomi į 4 pagrindines kategorijas: tekstą, vaizdus, vaizdo medžiagą ir garso medžiagą. Rezultatai gali būti rodomi kaip sąrašas, lentelė, ar laiko skalėje (objektai suskirstyti pagal datas); suteikiama ir galimybė pamatyti visą objekto formą (pvz., visą vaizdo įrašą ar knygą) – paspaudus „Žiūrėti originalų kontekstą“, vartotojas nukreipiamas į objektą Europeanai pateikusios organizacijos svetainę. *Mano Europeana* (funkcija registruojuems vartotojams) suteikia galimybę suasmeninti svetainę – išsaugoti paieškos rezultatus, mėgiamus objektus vėlesnei peržiūrai, priskirti objektams žymeklius⁷⁸. Per Europeana bendruomenių puslapius vartotojas jungiasi prie naudingų interneto išteklių, kurie gali padėti daugiau sužinoti, tyrinėti ir dalintis žiniomis apie Europos kultūros ir mokslo paveldą. Čia yra nuotraukų dalijimosi svetainių, forumų ir naujoviškų skaitmeninių projektų. Čia rodomos svetainės ir socialinės medijos grupės yra sugrupuotos pagal temas ir kategorijas, susijusias su Europeanos turiniu: Art Nouveau, Biologinė įvairovė, Viduramžiai/Renesansas etc.⁷⁹.

ThoughtLab skiltis skirta norintiems sužinoti daugiau apie Europeana partnerių veiklą; čia patalpintos nuorodos į skaitmeninių bibliotekų katalogus, straipsniai apie skaitmeninimą ir pan.⁸⁰ Čia t. p. vartotojui suteikiama galimybė tapti informacijos kūrėju: *The EuropeanaConnect Annotation Suite* (kol kas dar prototipas) leidžia vartotojui anotuoti skaitmeninius vaizdus, žemėlapius, audio ir video failus; nauja informacija gali būti pateikiama ir kitiems vartotojams⁸¹. Taip kuriamas naujas skaitmeninis produktas ar tobulinamas jau esamas, bei kuriamas skaitmeninė bendruomenė besidominčių tam tikrais kultūros objektais. Trūkumai – bandomoji versija ne visai sklandžiai veikia; nepatikimos ar klaidingos informacijos atsiradimo ir plitimo pavojuς.

⁷⁸ Kaip naudotis Europeana. In: *Europeana* [žiūrėta 2011 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.europeana.org/portal/usingeuropeana.html>

⁷⁹ Bendruomenės. In: *Europeana* [žiūrėta 2011 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.europeana.org/portal/communities.html>

⁸⁰ ThoughtLab: mąstykime kartu. In: *Europeana* [žiūrėta 2011 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.europeana.org/portal/thoughtlab.html>

⁸¹ Vartotojų sukurtas turinys. In: *Europeana* [žiūrėta 2011 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: http://www.europeana.org/portal/thoughtlab_usergeneratedcontent.html

Specializuotų muziejų puslapiai skiriasi apimtimi, turiniu, kokybe etc. Kaip pavyzdžiai toliau pateikiami dviejų Rusijos medinės architektūros muziejų interneto puslapiai: Kižų muziejaus-draustinio⁸² ir Vladimiro-Suzdalės muziejaus–rezervato⁸³.

Kižų muziejus- draustinis įsikūręs to paties pavadinimo saloje, Onegos ežere.

Muziejaus atvirame ore eksponuojamą pastatų kolekciją sudaro 89 objekta.

Architektūrinis ansamblis įrašytas į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašus. Muziejaus puslapyje informacija pateikiama rusų ir anglų kalbomis. Be įprastų informacijos turistams apie muziejų, jo vietą, darbo laiką, pagrindinius eksponuojamus objektus ir ekskursijas, puslapyje gausu papildomos informacijos: Viešpaties Atsimainymo cerkvės restauracijos duomenys ar internetinės kameros transliuojami vaizdai iš kelių muziejaus vietų. *Virtualaus muziejaus* skiltyje siūloma pasižvalgyti po galeriją, kurioje gausu tiek žinomų fotografių, tiek tiesiog muziejaus lankytojų pateikiamų, t. p. istorinių ir įvairius projektus nušviečiančių nuotraukų. Virtualūs turai⁸⁴ siūlo išsamiau ir interaktyviai susipažinti su Karelijos ūkininkais, jų gyvenimo papročiais; interaktyviomis nuotraukomis paaškinama kiekvienas pastatas, jo architektūrinės detalės, istorija ir paskirtis. Kižų salos virtualus turas interaktyvia forma pateikia panoraminių nuotraukų seriją bei platesnę informaciją apie kiekvieną juose užfiksotą muziejaus objektą. *Zaonežija dangaus* interaktyvus turas skirtas išsamiai pristatyti unikalias savo forma Kižų salos cerkvę ikonas, o vaikams skirta interaktyvi ekskursija apie Kižų salos gamtą. Šie turai suteikia informacijos apie objektus ir kartu dar labiau pritraukia turistus.

Vladimiro- Suzdalės muziejus įkurtas XX a. 7 dešimtmetyje; visi pastatai į muziejaus vietą suvežti iš viso Vladimiro regiono ir pristato jo kultūrą per medinį paveldą: cerkes, namus, ūkinius pastatus su įrengimais ir pan. Interneto puslapyje informacija t. p. pateikiama rusų ir anglų kalbomis; atskiros skiltys, skirtos architektūrai, kolekcijoms, parodoms, festivaliams, vaikų centrui muziejuje ir pan. ganėtinai vizualiai ir išsamiai pristato muziejų ir jo veiklą, tačiau čia trūksta Kižų salos muziejaus puslapio interaktyvumo: šio muziejaus puslapis tik pristato realų muziejų, tačiau pats virtualaus muziejaus funkcijos, galima teigti, neatlieka.

⁸² Architecture. In: *Kizhi Museum* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://kizhi.karelia.ru/architecture/en/>>

⁸³ The museum of wooden architecture and peasants' life. In: *Vladimir-Suzdal Museum-Reserve*, [žiūrėta 2010 m. gruodžio 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.museum.vladimir.ru/eng/towns/suzdal/mdz_e?menu=mdz>

⁸⁴ Kizhi virtual tours. In: *Kizhi Museum* [žiūrėta 2011 m. balandžio 12 d.]. Prieiga per internetą: http://kizhi.karelia.ru/journey/index_en.html

Panašus informacijos pateikimo būdas (glaustai ir apibendrintai) būdingas turistams skirtiems informaciniam portalams, kurie orientuoja i turistų pritraukimą vieton, o ne į virtualųj turizmą; pvz., informacija apie Vitoslavlico medinės architektūros muziejų Rusijos lankytinas vietas pristatančiame puslapyje ⁸⁵.

Miestus pristatantys interneto puslapiai paprastai būna vizualūs, kartais pateikia ir specifinės informacijos apie atskirus objektus ar sritis, tačiau nedaug, nes vėlgi prioritetas yra turistų pritraukimas į miestą realiai. Kalbant apie medinę architektūrą ir jos reprezentavimą tokiuose puslapiuose kaip pavyzdžius galima pateikti Rygos Municipaliteto puslapį⁸⁶ ar Latvijos turizmo puslapyje viename iš galimų maršrutų savaitei Rygoje siūlo aplankyt Pārdaugava rajoną, garsėjantį medine architektūra ⁸⁷.

Kaip paskutinę ir bene didžiausia įvairove pasižymintį interneto svetainių, kuriuose pristatomas paveldas, grupę galima išskirti asmeninius puslapius – asmenines svetaines, tinklaraščius (*blog ‘us*), virtualius albumus ir pan. Pastaruosiuose gausu vaizdinės medžiagos, informacijos dažai būna ne daug ir ji gali būti ne visada tiksliai ar patikima; dažniausia tai tiesiog kelionių aprašymai su nuotraukų albumais, pvz., Mažosios Kareljos medinės architektūros muziejų aprašantis ⁸⁸ ar tiesiog „appleistų medinių stebuklų“ Rusijoje fotografijas publikojantis ⁸⁹. Jų privalumas yra auditorija: jie pritraukia specifiniaiems dalykais besidominčius žmones, kurie tarpusavyje bendrauja ir keičiasi informacija, taip sukurdami tam tikras virtualias bendruomenes, kurias sieja jau ne geografinė priklausomybė, o bendri interesai.

2.2. Lietuvos architektūros paveldo pristatymas virtualioje erdvėje

Kalbant apie Lietuvos kultūros paveldo virtualioje erdvėje reprezentaciją, visų pirmą reikia paminėti Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos interneto puslapį, kuriame galima susipažinti su teisiniais, paveldo apsaugą reglamentuojančiais dokumentais, naujenomis paveldo srityje bei pačiais paveldo objektais ⁹⁰. Kaip skelbiama šioje svetainėje, „didžiausių Lietuvos istorinio nekilnojamojo paveldo dalį

⁸⁵ The Vitoslavlitsy Museum of Wooden Architecture. In: *Russia The Great* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 14 d]. Prieiga per internetą: <http://russia.rin.ru/guides_e/7358.html>

⁸⁶ Architecture of wooden buildings. In: *Municipal Portal of Riga* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 10 d]. Prieiga per internetą: <http://www.riga.lv/EN/Channels/About_Riga/Riga_architecture/Wooden_architecture/default.htm>

⁸⁷ Pārdaugava Wooden Architecture. In: *Latvia. Where to go and what to see?*. [žiūrėta 2010 m. gruodžio 10 d]. Prieiga per internetą: <<http://www.latvia.travel/en/pardaugava-wooden-architecture>>

⁸⁸ The Open-Air Museum of Malye Karelie. In: *Rural Wooden Architecture of the Russian North* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 18 d]. Prieiga per internetą: <<http://www.avantart.com/russ/oct97/mkarelie.html>>

⁸⁹ Abandoned Wooden Miracles. In: *English Russia* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 18 d]. Prieiga per internetą: <<http://englishrussia.com/index.php/2008/03/10/abandoned-wooden-miracles/>>

⁹⁰ Kultūros paveldo departamentas [žiūrėta 2010 m. gruodžio 2 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.kpd.lt/>>

sudaro urbanistikos ir architektūros vertybės“⁹¹. Puslapyje t. p. trumpai pristatomi UNESCO objektai Lietuvoje. Be šių dalykų, aiškios struktūros svetainėje pateikiami ir specialieji planai, informacija apie leidimus, licencijas, atestavimus ir konkursus. Sudominti kultūros paveldo vaikus ir ne tik juos puslapyje siekiama edukaciniais žaidimais. Puslapyje pateikama informacija yra apibendrinto pobūdžio, specialiai klausimais norintiems konsultuotis puslapyje siūloma kreiptis į savo gyvenamos vietas Kultūros departamento padalinį. Karštoji linija skirta tik norintiems pranešti apie neteisėtus Kultūros paveldo departamento pareigūnų veiksmus.

Apie medinį paveldą kalbama *Norvegijos medinio paveldo apsaugos patirties* skiltyje, kur galima rasti ir elektroninį praktinių patarimų leidinį, kaip prižiūrėti senus medinius namus (konstrukcijų priežiūra, išorės ir vidaus dažymas, dokumentavimas, pastatams kenkiantys vabzdžiai ir grybai, medienos rūšys ir jų parinkimas etc.). *Patarimų* t.p. skiltyje pateikiamas iš švedų kalbos išverstos 5 knygos, skirtos medinių namų savininkams/ valdytojams: „Restauravimo principai, statybos technologija ir medžiagos“, „Stogo čerpės ir čerpių stogai“, „Langai“, „Pastatų dažymas tradiciniai dažais“ ir „Ręsti namai“. „Šios knygos yra Švedijos metodologinė pagalba Baltijos valstybėms bei Lenkijai kultūros paveldo apsaugos srityje, nes, apsikeitus pradine informacija, paaiškėjo, jog kultūros vertybų, ypač pastatų, savininkams stinga praktinių patarimų, praktinių žinių apie medžiagas, o taip pat praktinių patarimų, pvz., kaip patiemis susiremontuoti medinius langus, kaip prižiūrėti medinius pastatus, kaip nudažyti medinį namą nepakenkiant jam ir kt. Nors šios knygos ir buvo išverstos į lietuvių kalbą dar 1997 metais, tačiau dėl įvairių priežasčių jos nebuvo publikuotos.“⁹²

Kultūros paveldo departamento užsakymu buvo sukurta keletas skaitmeninių duomenų bazų. Kultūros vertybų registro puslapyje užfiksuoti ir trumpai aprašyti saugomos Lietuvos nekilnojamojo turto vertybės; kuriame lankytojų patogumui sukurta paieškos sistema su žemėlapiu⁹³ (išsamiau puslapio struktūra nagrinėjama kitame darbo skyriuje).

Rengiant Lietuvos dvarų paveldo išsaugojimo koncepciją, „Kultūros vertybų apsaugos departamentas parengė visų, esančių apskaitoje, Lietuvos dvarų sodybų sisteminę duomenų bazę. Lygiagrečiai su Kultūros paveldo centro vykdoma apskaita, šioje duomenų bazėje susisteminta visa turima informacija, papildyti trūkstami duomenys bei atlikta dvarų sodybų, esančių apskaitoje, fizinės būklės skaitmeninė foto fiksacija. Šiuo

⁹¹ *Urbanistikos ir architektūros paveldo apsauga*. In: *Kultūros paveldo departamentas* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 2 d]. Prieiga per internetą: <<http://www.kpd.lt/lt/node/170>>

⁹² *Patarimai*. In: *Kultūros paveldo departamentas* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.kpd.lt/lt/patarimai>

⁹³ *Kultūros vertybų registras* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 2 d]. Prieiga per internetą: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>

metu duomenų bazėje pateikiama apie 12 000 dvarų ir jų aplinkos nuotraukų. I kultūros vertybių apskaitą iš viso buvo patekė 815 dvarų, iš kurių 236, visiškai sunykę arba nebeįšlikę, išbraukti iš sąrašo. Šiuo metu kultūros vertybių apskaitoje yra 579 dvarai⁹⁴. Galima paieška pagal pavadinimą, adresą, kodą, plotą, pastatų skaičių, preliminarų statusą bei žemėlapyje.

Lietuvos dvarų duomenų bazėje⁹⁵ pateikiama informacija suskirstyta į grafas. Vizualinėje pateikiam: G (dvaro sodybos geografinė situacija), T (turima šiuo metu dvaro sodybos teritorijos schema sususirkstytais ir sunumeruotais dvaro laikotarpio pastatais bei svetimkūniais, atsiradusiais ne dvaro gyvavimo laikotarpiu) ir F (dvaro sodybos fotofiksacija, kur pateikti visi dvaro sodybos pastatai ar jų liekanos, parko fragmentai, vandens telkiniai, takų sistemos etc.). T. p. pateikiamas sodybos amžius (datavimus nustatė D.Puodžiukienė ir I.Kačinskaitė.), pastatų skaičius (susirkstyti į tipus: gyvenamieji, ūkiniai, gamybiniai, kiti, statinių liekanos svetimkūniai pastatai), registro duomenys (jei dvaras į jį įtrauktas) bei tyrimų ir projektavimo darbai, jei tokie vykdyti. Atsiliepimams ir pasiūlymams pateiktas el. paštas. Projekto privalumai būtų informacijos gausa, tikslumas ir vizualumas; kaip trūkumą galima įvardyti ne visai patogią informacijos pateikimo formą – teritorijos schema, fotofiksacija ir pan. pateikiами atskiruose puslapiuose.

Dar vienas Kultūros paveldo departamento remiamas, nuo 2009 m. KTU Architektūros ir statybos instituto bei Kauno apskrities archyvo vykdomas projektas – Architektūros ir urbanistikos tyrimų centro interneto puslapis⁹⁶. „Svetainėje siekiama sukaupti ir sistemingai pateikti įvairiose institucijose bei privačiuose archyvuose išsklaidytą medžiagą, reprezentuojančią Lietuvos architektūros palikimą ir jo tyrimus. Pateikiama mokslinių tyrimų bei ikonografinių duomenų bazė apims esamą ir nykstantį, kintantį bei medžiaginiu pavidalu nebeegzistuojantį architektūros palikimą, kuris vienaip ar kitaip susijęs su Lietuvos architektūros istorija. Svetainė skiriama kultūros paveldo specialistams, naudotojams ir savininkams, akademinei ir plačiajai visuomenei“⁹⁷.

Puslapyje pateikiama medžiaga aprėpia įvairias architektūros paveldo sritis, informacija tiksliai ir vizuali. Prie informacijos pateikimo ir atnaujinimo kviečiami prisidėti visi

⁹⁴ Apie projektą. In: *Lietuvos dvarų duomenų bazė* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 2 d.]. Prieiga per internetą: http://www.heritage.lt/dvarai/apie_projekta.php

⁹⁵ Apie duomenų bazę. In: *Lietuvos dvarų duomenų bazė* [žiūrėta 2011 m. balandžio 12 d.]. Prieiga per internetą: http://www.heritage.lt/dvarai/apie_duomenu_baze.php

⁹⁶ *Architektūros ir urbanistikos tyrimų centras* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.autc.lt/public/Desktop.aspx>

⁹⁷ Apie mus. In: *Architektūros ir urbanistikos tyrimų centras* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.autc.lt/public/AboutUs.aspx>

norintys; regiszruotiemis vartotojams suteikiamą galimybę palikti komentarus, tad puslapis ir interaktyvus.

Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūros⁹⁸ puslapyje pristatoma jau anksčiau aptarta 2005- 2008 m. vykdyta „Medinės architektūros išsaugojimo programa“⁹⁹: nuveikti darbai, fotogalerija, pateikiama ir praktinių patarimų („10 patarimų medinių pastatų savininkams ir naudotojams kaip prižiūrėti pastato išorę“). Pateikiamas ir 2009 m. bendradarbiaujant su Vilniaus m. savivaldybės Miesto plėtros departamento Kultūros paveldo skyriumi, Žvėryno seniūnija ir bendruomene, istorinių pastatų savininkais, Oslo miesto savivaldybės Kultūros paveldo vadybos skyriumi bei šio miesto medinės architektūros paveldo savininkais vykdyto projekto metu parengtas “Medinės architektūros paveldo apsaugos veiksmų plano Vilniaus miestui projektas“. Jame, be kitų problemų ir aspektų, buvo pabrėžta medinio paveldo propagavimo ir visuomenės informavimo svarba¹⁰⁰. Puslapio privalumai yra realių darbų pristatymas visuomenei bei praktiniai patarimai. Kiek anksčiau buvo galima teikti ir prašymus daliniams finansavimui tvarkymo darbams (šiuo metu tam nėra skirta lėšų). Trūkumai būtų menkas puslapio vizualumas ir struktūros neaiškumas.

Iš aptartų lietuviškų interneto puslapių, vienaip ar kitaip susijusių su kultūros paveldu, atskleidžia pagrindiniai jų privalumai ir trūkumai, kuriais remianti ar vengiant galima parengti Kauno medinį paveldą pristatančio puslapio modelį. Taigi pagrindinės problemos būtų informacijos siaurumas – ji tiksliai, tačiau dažnai jos pateikiamas minimaliai (išimtis - AUTC). Vizualumo, kurio reikia norint sudominti platesnę auditoriją, o t. p. ir dokumentavimui, nemažai kur trūksta. Svetainių patogumas vartotojui gana geras (išskyrus VSAA). Grįžtamojo ryšio trūkumas t. p. yra nemaža problema – kaip sužinoma, ar pasiekta tikslinė auditorija, ar patekinti jos poreikiai ir lūkesčiai, ar efektyvu, gal reikėtų tobulinti? Praktinių patarimų dėl medinio paveldo saugojimo pateikiama tik KPD ir VSAA svetainėse. Tačiau reikia pabrėžti, jog visi šie interneto pusliai padeda informacijos plėtrai, keičia suvokimą apie paveldą, atkreipia dėmesį ir į problemas (nykimas ir naikinimas).

⁹⁸ *Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra* [žiūrėta 2011 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.vsaa.lt/index.htm>

⁹⁹ Medinės architektūros išsaugojimo programa. In: *Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra* [žiūrėta 2011 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: http://www.vsaa.lt/_medine_arch.htm

¹⁰⁰ Stige, M., Rutkauskas, G. Vilniaus medinės architektūros paveldo išsaugojimo veiksmų planas (projektas). In: *Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra* [žiūrėta 2011 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: http://www.vsaa.lt/Oslo_Vilnius_projekto_pasiulymai.doc

Išnagrinėjus pasaulio ir užsienio paveldą pristatančių interneto svetainių pavyzdžius, galima išskirti tris svarbiausius bruožus, kuriuos turi turėti interneto puslapis, kad jis galėtų tinkamai atlikti dokumentavimo / registravimo ir švietėjišką misiją:

Informatyvumas

– pateikiamą informaciją turi būti išsami, aiški, tiksliai ir patikima (tad būtina nurodyti, iš kur ji gauta). T. p. reikalinga pateikti ir praktinę informaciją – įstatymus, taisykles, praktinius patarimus etc.

Interaktyvumas -

svarbu, kad lankytojai galėtų ne tik perskaityti ir pamatyti pateiktą medžiagą, bet ir patys galėtų prisdėti prie jos kūrimo. Tai padėtų virtualioje erdvėje suburti bendruomenę, kuri ir yra pagrindinis elementas siekiant išsaugoti medinę architektūrą: bendruomenei, konkretiems žmonėms gali būti reikalingas ir įdomus medinis paveldas, jai reikia siekti atskleisti jo vertes ir parodyti išsaugojimo naudą bei galimybes; interneto puslapis būtų apie medinį paveldą, tačiau skirtas žmonėms, bendruomenei, nes be jų jis „savaiminės vertės“ neturi.

Vizualumas – nuotraukų, planų, brėžinių ir pan. pateikimas ne tik pasitarnauja dokumentavimo funkcijai, tačiau ir patraukia per pastaruosius dešimtmečius prie „visko vizualizacijos“ įpratusią plačiąją visuomenę. Vizualumas padeda geriau, įtaigiau atskleisti ir paveldo problemas. Be to, nuotraukų galerijos gali būti ir kaip tam tikra virtualaus turizmo atmaina.

Interaktyvumas yra vienas iš Saityno 2.0 (kitaip – *Web 2.0; antrosios kartos saitynas*) bruožų: galimybė ne tik skaityti turinį, bet ir pačiam jį kurti, dalintis su kitais, dirbtį, kurti, mokytis bendrai. Saitynas 2.0 nėra naujas „atradimas“, tai tiesiog šiandienos virtualios erdvės realybė, kurią galima apibrėžti kaip procesą, „kurio metu dauguma paslaugų, anksčiau veikusių kompiuteryje, perkeliama į internetą, o paslaugų ir kompiuterinės įrangos kontrolė perleidžiama naudotojams. Jiems leidžiama laisvai naudotis visa sistemos informacija, ją keisti, manipuliuoti, pritaikyti ir pan.“¹⁰¹.

Jungiant ir naudojant šias tris virtualios erdvės galimybes, galima sukurti Kauno medinį paveldą pristatantį puslapį, kuris būtų ne tik vaizdinga duomenų bazė, bet ir vieta bendrauti, keistis naudinga informacija, patiemis ją kurti.

¹⁰¹ Juškevičienė, Anita. Antrosios kartos saitynas ir švietimas. In: *Technomatematika* [žiūrėta 2011 m. balandžio 12 d.]. Prieiga per internetą: www.techmat.vgtu.lt/~art/k_abs_files_k_abs_f_file_bw.php?key=9173

3. KAUNO MEDINĮ PAVELDĄ REPREZENTUOJANČIO INTERNETINIO PUSLAPIΟ MODELIS

Šioje dalyje pateikiami 2 variantai, koks galėtų būti Kauno medinės architektūros paveldą pristatantis interneto puslapis. Variantas nr. 1 – asmeninio tinklaraščio formos (*blog'as*), nedidelės apimties, bet su galimybe būti plečiamas; laisvesnės struktūros; skirtas plačiajai visuomenei. Variantas nr. 2. – profesionali interneto svetainė – registratorius; apimtis – visi mediniai Kauno pastatai; pildomas palaipsniui; aiškios, griežtesnės struktūros; skirtas plačiajai visuomenei ir su medine architektūra susijusiems profesionalams.

Objektai gali būti atrenkami bei grupuojami pagal įvairius kriterijus:

- a) Pagal topografiją – tam tikras skaičius iš kiekvienos miesto dalies (pasilikant galimybę šį skaičių nuolat didinti); tai būtų pristatoma viso Kauno miesto medinės architektūros įvairovė.
- b) Pagal tipologiją – galimi keli variantai, priklausomai nuo pasirinktų bruožų, pagal kuriuos pastatai būtų skirstomi į grupes.
- c) Pagal apsaugos statusą. Šiuo metu Kultūros vertybių registre įrašyti 23 Kauno medinio paveldo objektais; jie oficialiai pripažįstami vertingais, tačiau dažnai yra susiję su reikšmingomis asmenybėmis ir visiškai neatspindi tikrosios saugotino medinio paveldo įvairovės¹⁰²

Vilniaus medinės architektūros paveldo apsaugos strategijos metmenyse¹⁰³ tipologiškai objektai skirstomi pagal keletą kriterijų, pvz., pagrindiniai funkciniai pastatų tipai – gyvenamieji (vienbučiai, dviejų butų, daugiabučiai), visuomeninės paskirties (ligoninė, parduotuvė) ir mišrūs (gyvenamieji –prekybiniai; gyvenamieji - ūkiniai); t. p. – pagal teritorijos užstatymo pobūdį: linijinio užstatymo (su visom jo atmainom) ir sodybinio (su visom jo atmainom)¹⁰⁴. Pagal formas bei plano tradiciją ar architektūrinio piešinio ir pastato struktūros sudėtingumą, pastatai skiriami į dvi pagrindines architektūrinų tipų grupes: 1) Pastatai, kurių architektūrai būdingos liaudiško (*vernacular*) architektūros formos; 2) Pastatai, kurių architektūra atkartoja stilinės architektūros formas. Toliau minėtieji tipai išskaidomi į smulkesnius potipius pagal įvairius bruožus: liaudiškų (*vernacular*) formų – į dar 6 (vienaukštis, ilgo siauro tūrio pastatas; vienaukštis kompaktiško tūrio; vienaukštis, platus pailgo tūrio su vienpusiu ar dvipusiu mezoninu;

¹⁰² Lukšionytė, Nijolė. Miestų medinės architektūros išsaugojimo galimybės. In: *Architektūra ir urbanistika*, T. 36, 2011

¹⁰³ Op. cit., Filipavičiauenė, Giedrė, Puodžiukienė, Dalė.

¹⁰⁴ Ibid., p. 11

plataus pailgo tūrio su mūriniu pusaukščiu (cokoliu); plataus, pailgo tūrio su mūriniu pirmuoju aukštu; plataus pailgo tūrio, dviejų aukštų). Pastatai, atkartojantys stilinės (profesionaliosios) architektūros formas iš esmės skiriami į dvi grupes – modernizmo formas ir proporcijas atkartojantys pastatai ir istorizmo ir moderno architektūros įtakoje sukurti pastatai, kurie dar skiriami į „dvarelį“, „vilos“, „kotedžo“ tipą, eklektinės architektūros formas atkartojantys ir moderno architektūros formas atkartojantys¹⁰⁵. Toks ganėtinai smulkus ir išsamus objektų skirstymas taikytas Vilniuje, tačiau ji negali tiesiogiai būti pritaikytas Kauno medinei architektūrai, kur, dėl skirtinės istorinės miestų patirties, per paskutinius porą šimtų metų susiformavo skirtinės medinės architektūros paveldo klasas. Kauno medinės architektūros resursus juos tyrinėjusi N.Lukšionytė išskyrė į 8 tipologines grupes, atstovaujančias carizmo ir tarpukario laikotarpius:

I.	<u>XIX a. vidurio „dvareliai“ miesto pakraščiuose</u> – dažniausiai renčiamasi ant aukšto mūrinio cokolio, turėdavo rūsius, prieangius su kolonomis.
II.	<u>XIX a. pabaigos - XX a. pradžios miestiečių namai</u> – pailgi, statyti šonu į gatvę, dengti dvišlaičiais skardos stogais, rąstų sienos cokolinėje dalyje apkaltos vertikaliai, likusi dalis – horizontaliai, langai su langinėmis
III.	<u>Tipizuoti XIX a. pabaigos kariškių namai bei geležinkeliečių namai</u> – naudoti keli tipizuoti tūrio ir dekoravimo variantai.
IV.	<u>Tarpukario sodybiniai nameliai Žaliakalnyje, Šančiuose, Vilijampolėje</u> – stačiakampio plano, vieno ar dviejų butų, kai kurie paaukštinti mezoninais, mansardomis, kiti turi įstiklintas verandas; atviri prieangiai būna su profiliuotomis medžio kolonelėmis. Išraiškingumo suteikia langinės, sandrikai, apylangės, frontonėliai, piliastrų imitacijos, kiaurapjūvių lentelių dekoras. Nors tūriai gimininkai lietuvių etninei architektūrai, dekoras kartais artimas klasicizmo, baroko, Art Nouveau stilistikai.
V.	<u>Tarpukario nuomojamų butų namai</u> – dviaukščiai, gyvenami namai, kuriuose būdavo po 4 ar daugiau nuomojamų butų; išorėje paprastai nedekoruoti, sienos karkasinės, apkaltos lentelėmis.
VI.	<u>Tarpukario vilos</u> – išraiškingos architektūros, statytos vienos šeimos poreikiams; dažnai turi stilinės architektūros bruožą, pvz., baroko.
VII.	<u>4 dešimtmečio modernistiniai kotedžai</u> – lakoniškų formų, atkartojantys

¹⁰⁵ Ibid., p. 12-13

modernistinę mūro architektūrą
VIII. <u>Vasar namiai Panemunės kurorte – skirti nuomoti poilsiautojams, dviaukščiai, stambių tūrių</u> ¹⁰⁶ .

Arenkant objektus Kauno medinės architektūros paveldo interneto puslapiui, ypač Variantui nr. 1, galima vadovautis šia tipologija, pridedant topografiniogeografinio paplitimo faktorių, kad būtų tolygiai pristatoma viso miesto medinės architektūros įvairovė. Ši tipologija tiktų ir varianto Nr. 2 pradiniam etapui.

Galimi objektais pagal minėtus kriterijus:

Tipas	Objektas (pagal adresą)	Miesto dalis
I. XIX a. vidurio „dvareliai“ miesto pakraščiuose	A. Mackevičiaus g. 96 K. Būgos g. 4 Baritonų g. 6 Radvilų dvaro g. 1	Žaliakalnis Naujamiestis Naujamiestis Vilijampolė
II. XIX a. pabaigos – XX a. pradžios miestiečių namai:	K. Donelaičio g. 5 K. Donelaičio g. 7 K. Donelaičio g. 11 Pušyno g. 27 Jurbarko g. 10	Naujamiestis Naujamiestis Naujamiestis Šančiai Vilijampolė
III. Tipizuoti XIX a. pabaigos kariškių namai (Šančiai, Aleksotas) bei geležinkeliečių namai (Naujamiestis).	A. Juozapavičiaus pr. 15 Lakūnų pl. 46 A. Juozapavičiaus pr. 124 b A. Juozapavičiaus pr. 125 Tunelio g. 17 Tunelio g. 18	Šančiai Aleksotas Šančiai Šančiai Naujamiestis Naujamiestis
IV. Tarpukario sodybiniai nameliai Žaliakalnyje, Šančiuose, Vilijampolėje:	J. Kraševskio g. 7 V. Kudirkos g. 6 Minties rato 29 Kalniečių g. 93 J. Zikaro g. 3 B. Sruogos g. 21 Kranto al. 77 Kranto al. 89 Kernavės g. 18	Žaliakalnis Žaliakalnis Žaliakalnis Žaliakalnis Žaliakalnis Žaliakalnis Šančiai Šančiai Vilijampolė

¹⁰⁶ Op. cit. Lukšionytė, Nujolė,

V. Tarpukario nuomojamų butų namai	Minties rato 24 M. Jankaus g. 32 Aukštaičių g. 30 ?? Aukštaičių g. 36 Jurbarko g. 73	Žaliakalnis Žaliakalnis Žaliakalnis Žaliakalnis Vilijampolė
VI. Tarpukario vilos	Žemaičių g. 20 K. Petrausko g. 23 Vydūno al. 17 /Minties rato 2 Kauko g. 7 Smetonos al. 75 Planetų g. 15 / Sietyno g. 17	Žaliakalnis Žaliakalnis Žaliakalnis Žaliakalnis Panemunė Linksmadvaris
VII. 4 dešimtmečio modernistiniai kotedžai	Minties rato 51 Gailutės g. 19	Žaliakalnis Panemunė
VIII. Vasarnamiai Panemunės kurorte	Gailutės g. 28 A. Smetonos al. 29 A. Smetonos a. 81 Birutės g. 28	Panemunė Panemunė Panemunė Panemunė

Informacijos pateikimas. Turinys ir forma.

Jau aptartoje Vilniaus medinio paveldo apsaugos strategijoje ¹⁰⁷ pateikiama ir statinio vertinimo lentelės [pr. 1], kuriuose standartizuota forma aprašomas objektas: adresas, fotografija, apsaugos statusas; tiksliai aprašoma vieta zonoje ir statinio aplinka; nurodoma įtaka aplinkai (dominantė, formantė ar fonas). Statinys apibūdinamas pagal tipą (funkcinį, urbanistinį, architektūrinį), statybos laikotarpį ir stilių. T.p. nurodoma bendra fizinė būklė (gera, patenkinama, fizinė, bloga, avarinė) ir panaudojimo galimybė (didelė, vidutinė, maža, nėra). Atskirai pažymimos objekto kultūrinės vertės, prie kurių priskiriama autentiškumas, mokslinis reikšmingumas, istorinis reikšmingumas, tipiškumas, retumas, reikšmingumas, estetiškumas, tradiciškumas. Kaip pažymėta aptariamo darbo vertės kriterijų dalyje, dėl medinės architektūros etnokultūrinės specifikos bei jos padėties išskirtinis dėmesys buvo skiriamas autentiškam užstatymo pobūdžiui, nors jį sudarantys atskiri elementai išskirtinės meninės architektūrinės vertės galėjo ir neturėti; prioritetai teikiami objektams, kurie yra autentiškesni, originalesni, geriau išlikę fiziškai, tuo pačiu geriau eksponuoja atitinkamo tipo pastatą ar grupės

¹⁰⁷ Op. cit., Filipavičiauenė, Giedré, Puodžiukienė, Dalė

užstatymo charakterį¹⁰⁸. Įvertinimo lentelės pabaigoje pateikiama bendra vertės charakteristika ir pasiūlymai išsaugojimui.

Tokios vertinimo lentelės privalumai, kuriuos būtų galima panaudoti Kauno medinės architektūros paveldo puslapyje, būtų pats struktūros aišumas, ypač puslapio antrajam variantui, tačiau ne visas dalis iš šios lentelės būtų tikslina pateikti, pvz., įtaką aplinkai ar panaudojimo galimybes. Be to, tai, kas priskiriama kultūrinėms vertėms, gali būti ginčytinos sąvokos ar nevienareikšmiškai vertinami dalykai, pvz., autentiškumas (pastarajį galima išskirti iš atskirų informacijos laukelių) ar estetiškumas bei tradiciškumas.

Skaitmeninei erdvei pritaikytame Kultūros vertybių registre apie jame esantį objektą gali būti pateikiama:

<i>Uniklaus objekto kodas</i>	objekto identifikacinis kodas
<i>Trumpas pavadinimas</i>	objekto sutrumpintas pavadinimas
<i>Oficialus pavadinimas</i>	objekto oficialus (pilnas) pavadinimas
<i>Adresas</i>	objekto pilnas adresas (kilnojamiems objektams adresas nerodomas);
<i>Fotofiksacijos ir jų aprašymas</i>	pateikiamas pagrindinės objekto fotofiksacijos, jų autorai ir turinio aprašymas;
<i>Statusas</i>	objekto būsena
<i>Irašytas į sąrašus</i>	nurodoma, iš kokius pasaulio paveldo sąrašus objektas yra įtrauktas
<i>Seni kodai</i>	objekto seni identifikaciniai kodai
<i>Priklauso kompeksui</i>	nurodo, kokiam kompleksiniam objektui priklauso
<i>Vietovėje yra</i>	nurodo, kokie objektai yra vietovėje
<i>Vertingųjų savybių pobūdis</i>	nurodo, koks yra objekto vertingųjų savybių pobūdis
<i>Vertingosios savybes</i>	nurodo, kokios yra objekto konkrečios vertingosios savybės
<i>Datavimas</i>	nurodo, koks yra objekto datavimas
<i>Stilius</i>	objekto stilius
<i>Autorius</i>	objektą sukūrės autorius
<i>Dokumentai</i>	išvardijami su objektu susiję sprendimai, įstatymai, nutarimai, aktai ir kt. dokumentai
<i>Šaltiniai ir medžiaga</i>	kita su objektu susijusi medžiaga (šaltiniai, literatūra,

¹⁰⁸ Ibid., p. 14

	tyrimai ¹⁰⁹ .
--	--------------------------

Kaip anksčiau aptarta, objektas ar teritorija pažymėti žemėlapyje, kurį galima t.p. naudoti paieškai. Puslapis pritaikytas rasti pagrindinę informaciją apie objektą, ar jis saugomas ir pan., tačiau platesnės informacijos pateikiama nedaug.

Kitas pavyzdys būtų Architektūros ir urbanistikos tyrimų centro (AUTC) svetainės struktūra ir pateikiamos informacijos forma. Kiekvienas objektas turi aprašą, kur pateikiama pastato istorija, stilistinė analizė ir pan.; pridedami archyviniai dokumentai ir nuotraukos; t.p. objektas pažymėtas interaktyviame žemėlapyje. Likusi medžiaga pateikiama smulkiai klasifikuota. Pilną klasifikaciją, kurią galima pritaikyti kiekvienam architektūros paveldo objektui pagal poreikį, sudaro:

- Adresas
- Etniniai regionai (Nenurodyta, Žemaitija, Suvalkija, Už Lietuvos ribų etc.)
- Regionai (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, etc.)
- Architektūros tipas (Profesionalus, Etninis)
- Unikalus kodas
- Vieta žemėlapyje
- Architektūros šaka - skiriama į Urbanistiką, Architektūrą, Kraštovaizdį ir Archeologinę vietovę, kurios dar skaidomos į poskyrius; Architektūra – į statinių kompleksus, statinius, smulkiajų architektūrą ir pan., šiuos dar smulkiau išskiriant ir tiksliai nurodant pobūdį, pvz., vienuolynas, vasarnamis ar laiptai. Tokia klasifikacija leidžia tiksliai apibūdinti objektą, kas padeda paieškai.

- Metai (nuo, iki)
- Laikotarpis (Iki LDK, LDK, Carinis, Pirmoji Respublika, Sovietmetis, Šiuolaikinė)
- Medžiagos (Medis, Mūras (akmenų plytų, mišrus), Gelžbetonis etc.)
- Išlikimas (Išlikęs, Neišlikęs, Nežinoma)
- Architektai
- Savininkai¹¹⁰

Ši klasifikacija skirta bendrai visam architektūros paveldui, tad ne viskas tiktų Kauno medinei architektūrai aprašyti. Siekiant optimalaus varianto, reikia jungti šias kelias klasifikacijas ir informacijos pateikimo būdus atsižvelgiant į medinio paveldo specifiką bei tikslinę auditoriją, tad galimi, kaip minėta, du interneto puslapio variantai: laisvesnės struktūros, asmeninio tinklaraščio formos (*variantas Nr. 1*), neformalesnis ir

¹⁰⁹ Kultūros vertybių registro objektų paieška. In: *Kultūros vertybių registras* [žiūrėta 2011 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://kvr.kpd.lt/heritage/Help/LT/Default.htm>

¹¹⁰ Pilna klasifikacija. In: *Architektūros ir urbanistikos tyrimų centras* [žiūrėta 2011 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.autc.lt/public/FullClasification.aspx>

profesionalios svetainės – registro / svetainės (*variantas Nr. 2*), skirto tiek plačiajai visuomenei, besidominčiai mediniu paveldu, tiek namų savininkams / valdytojams, tiek specialistams (paveldosaugininkams, architektams, amatininkams ir pan.).

3.1. Variantas nr. 1. Tinklaraščio (*blog'o*) modelio pavyzdys.

A. Juškevičienė savo darbe išskyrė tinklaraščio bruožus ir jo galimybių panaudojimą švietime, bet bendrieji bruožai tinka ir šiuo atveju, siekiant pristatyti tinklaraščio galimybes panaudojant jo formą mediniams paveldui:

„Tinklaraščiams priskiriamos specializuotos interneto svetainės arba bendrųjų svetainių sritys, kuriose talpinamos dažnai rašomos publikacijos, išdėstytos chronologine tvarka, kuriose autoriai, išsako savo mintis, aprašo įvykius, pastebėjimus, skleidžia savo idėjas ir pažiūras. Tinklaraštis dažniausiai būna sudarytas iš teksto, paveikslėlių, filmukų, nuorodų susijusių su tinklaraščio tematika.

Taikymo galimybės:

- ❖ Grupinis darbas. Paskelbtą tekstą gali taisyti tik tinklaraščio autorius, o pastabas (kommentaruose gali teikti visi). Jis nėra tinkamas bendram teksto rengimui. <...>
- ❖ Diskusijų erdvė. Tinklaraštyje yra galimybė komentuoti. Tai gali būti vienas iš būdų iniciuoti diskusiją.
- ❖ Saugykla. Tinklaraščiai gali būti tinkami dokumentų saugojimui. Juose galima pateikti medžiagą, paveikslėlius ar nuorodas tam tikra tematika.
- ❖ Informacijos šaltinis. Tinklaraščio turinį galima lengvai paskelbti kitiems. Reikia tik adresatui nusiųsti nuorodą į savo tinklaraštį. Reikalinga informacija lengvai randama pasinaudojus žymėmis, kategorijomis ar paieškos laukeliu“¹¹¹.

Toliau pateikiami pavyzdžiai, kaip gali atrodyti tinklaraštis, kokia tvarka išdėlioti informacijos laukeliai, kokia ir kaip gali būti pateikiama informacija apie konkrečius objektus.

Puslapis suskaidytas į tris pagrindines dalis: viršutinė juosta skirta pavadinimui ir logotipui; siauresnėje juosteje kairėje tinklaraščio pusėje rikiuojami atskiri puslapiai: *Apie projektą*, toliau – pagal seniūnijas suskirstytų objektų puslapių sąrašas; pastarieji nurodomi pagal adresą. Paieškos laukelyje galima ieškoti konkretaus objekto pagal bet kokį reikšminį žodį. *Kalendoriaus* ir *archyvo* funkcijos t. p. gali palengvinti paiešką. *El. laiško* užsakymo funkcija leidžia skaitytojui sekti tinklaraščio pakeitimus, gaunant pranešimus apie juos į savo el. paštą. Pagrindiniame lauke pateikiama atskirai apie kiekvieną objektą turima informacija, fotofiksacija, archyvinių dokumentų, planų

¹¹¹ Op. cit. Juškevičienė, Anita.

kopijos, kai kada – nuorodos papildomai informacijai. Informacija gali būti nuolat keičiama ir pildoma tinklaraščio autoriaus ar kito asmens, turinčio prisijungimo teises. Lankytojai gali palikti komentarų (registrutotis nereikalaujama).

Kai kurie nepanaudoti fotofiksacijos pvz. pateikiami priede [Nr. 2]

↳ Puslapiai

Apie projekta
Senamiestis
Kumelių g. 6
Naujamiestis
Baritonų g. 6
D. Poškos g. 7 / Trimito g. 8
K. Būgos g. 4
K. Donelaičio g. 1
K. Donelaičio g. 11
K. Donelaičio g. 7
Keštutis g. 47
Tunelio g. 17

Žaliakalnis

A. Mackevičiaus g. 96
B. Bruegos g. 21
J. Zikaro g. 3
K. Petrasko g. 23
K. Petrasko g. 5
M. Jankaus g. 23
M. Jankaus g. 32
M. Jankaus g. 5
Minibes rato 24
Minibes rato 37
Minibes rato 51
Minibes rato 53
V. Kudirkos g. 6
Vydūno al. 17
Vydūno al. 47
Žemaičių g. 20

Aleksotas ir Freda

Veiverių g. 18

Vilijampolė

Radvilių dvaro g. 1 a
Aukštstieji ir Žemieji Šančiai
Juozapavicius pr. 15

Panemunė

Gailutes g. 19

↳ Paieška

↳ Kalendorius

Gruodis 2010

M	T	W	T	F	S	S
	1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

↳ Archyvas

Pasirinkite mėnesį ▾

↳ El. laisko užsisakymas

Paspauskite, kad prisijungtumėte prie šio blog'o ir gautumėte pranešimą į Jūsų el.paštą apie naujienas

↳ Blogroll

[Learn WordPress.com](#)

↳ medinis Kaunas: pradžia

Uncategorized merkurijus 02:18 pm Redaguoti tai

Svelki,

Jūs lankoteis medinio Kauno tinklaraštyje. Čia Jūs rasite nuolat papildomą ir atnaujinamą informaciją apie medinį Kauno paveldą ir ne tik.

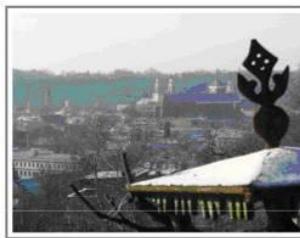
Medinės architektūros tradicijos Lietuvoje bei likusioje Šiaurės ir Rytų Europoje turėtų gilias šaknis ir tradicijas. Iš medžio statyti tiek visuomeniniai, sakraliniai, tiek gyvenamieji namai. Medinė architektūra išprastai jisivaizduojama tiek kaip kaimo, etninė architektūra, tačiau ji rado vietą ir miesto urbanistiniam audiniyje.

Vienas iš tokių pavyzdžių būtu medinė Kauno architektūra, statyta XIX a. vid. - XX a. vid., daugiausia Naujamiesčio pakraščiuose, Žaliakalnyje, Panemunėje, Šančiuose ir Vilijampolėje. Ji pasižymi formų, stilių ir tipų įvairove, priklausiusią nuo užsakovų skonio, vyravusios stilistinės kryties bei ekonominės galimybės.

Medinė architektūra, palyginus su mūro, yra mažiau atspari gamtos ir laiko poveikiui, pastaraisiais dešimtmiečiais, kintant miestui, jam atsiinaujinan, keičiantis gyventojams ir jų požiūriui, medinei architektūrai iškilo išnykimo grėsmė. Vienas iš būdų padėti jai išlikti yra pristatyti šiai miesto architektūros dalį plačiajai visuomenei, siekiant ją sudominti, parodyti medinio miesto paveldo svarbą.

Jūs taip pat galite prisidėti, atsiųsdami susijusios medžiagos adresu merkurijui@gmail.com ar rašydam i priwatą paštą e_kazdalyte@yahoo.co.uk, o taip pat ir tiesiog palikdami komentarą čia ar perduodami žinią apie ši tinklaraštį draugams.

Eglė Kazdalytė, VDU MF

Trackback URI

Like Be the first to like this post.

Palikite komentara!
Logged in as [merkurijus](#). Log out?

You may use these [HTML](#) tags and attributes: <abbr title=""> <acronym title=""> <blockquote cite=""> <code> <del datetime=""> <i> <q cite=""> <strike>

Jūs esate šio komentaro autorius.

Notify me of new posts via email.

J. Zikaro g. 3

1933 m., tuometinėje Ažuolų gatvėje Nr. 1., Žaliakalnyje, prie Meno mokyklos iškilo Juozo Zikaro namas. Medinis stačiakampio plano, vieno aukšto medinis namas su rūsiu, kurioje skulptorius buvo įsirengęs dirbtuvę, pastatytas ant Pelėdų kalno šlaito. Dar tais pačiais 1933 m. gautas leidimas pristatyti skalbyklą su terasa, nuo kurios atsiveria Kauno Senamiesčio ir Naujamiesčio vaizdas.

Asimetriško fasado, čerpėmis dengtu pusvalminiu stogu medinis namas su terasa primena medinius kaimo dvarelius. Fasadą nuo J. Zikaro g. pusės puošia langinės, terasą - profiliuotų lentelių tvorelė. Namas dažytas geltonai, kampai, langų apvadai ir kitos detalės išryškinti ruda spalva.

Name 4 pereinami kambariai, virtuvė, vonia ir prieangis, rūsio dirbtuvės - 4 patalpų su prieangiu, t.p. 2 patalpos skalbyklai.

rusio užrašuose - 4 patalpos su prieangiu, t.p. 2 patalpos skalbyklai.

„Lietuvos laisvę“ (1921); garsiosios dekoratyvinės skulptūros „Laisvė“ (1921), „Knygnešys“ (1928); J. Basanavičiaus, S. Daukanto, V. Kudirkos paminkliniai biustai (1923-1927 m.). Kūré bareljefus, Lietuvos Respublikos monetų modelius, 1928 m. Neprilausomybės medalį ir kt. 1937 m. Paryžiaus parodoje už lietuviškos sodybos maketą apdovanotas Pagrindiniu prizu. Apdovanotas DLK Gedimino 2-ojo laipsnio ordinu, Neprilausomybės dešimtmečio medaliu. Nusižudė neištvrės saugumo tardymu.

2001 m. minint 120-ąsias jo gimimo metines išleistas pašto ženklas ir meninis vokas (dail. Milda Kairaitienė). Panevėžyje išleisti katalogai: „Juozas Zikaras, 1881-1944-1991: tarptautinio ekslibrio konkurso, skirto J. Zikaro 110-osioms gimimo metinėms, parodos katalogas“, „Laisvės paminklo kūréjas: parodos katalogas: tapyba, grafika, skulptūra“. J. Balčikonio gimnazijoje sukurtas videofilmas apie skulptorių. M. K. Čiurlionio dailės muziejus išleido ekspozicijos vadovą „Juozo Zikaro muziejus“ (Kaunas, 2001). Kauno kolegijos J. Vienožinskio menų fakultetas išleido studentų diplominių darbų, apdovanotų Juozo Zikaro premija, katalogą (Kaunas, 2006). S. Budrys parengė knygą „Juozas Zikaras, 1881-1944“ (Vilnius, 1960). Kauno kolegijos J. Vienožinskio menų fakultetas išleido studentų diplominių darbų, apdovanotų Juozo Zikaro premija, katalogą (Kaunas, 2006). M. K. Čiurlionio dailės muziejus išleido Mildos Banytės ir Vaivos Laukaitienės sudarytą monografiją „Juozas Zikaras“ (Kaunas, 2009).

[Kauną menininkas su šeima persikėlė 1928 m. Meno mokykloje vadovavo skulptūros studijai. 1932-1938 m. buvo Lietuvos dailininkų draugijos pirmininkas. 1940 m. Kauno taikomosios ir dekoratyvinės dailės institute dėstė piešimą, nuo 1941 m. vadovavo skulptūros ir keramikos fakultetui. 1944 m. jam suteiktas profesoriaus vardas. I Kauno VD karo muziejaus sodelyje pastatytas jo sukurtas paminklas „Žuvusiems už

muziejus išleido Mildos Banytės ir Vaivos Laukaitienės sudarytą monografiją „Juozas Zikaras“ (Kaunas, 2009).

1966 m. jo paties statyto namo Žaliakalnyje prikabinta pirmoji atminimo lenta. 1988 11 18 atidengta nauja memorialinė lenta su bareljefu: „Šiame name 1933-1944 m. gyveno skulptorius Juozas Zikaras“ (Kauno m. LDT VK 1988 05 25 potv. Nr. 173 p.).

Ažuolų gatvei J. Zikaro vardas suteiktas 1972 m.

Šiuo metu J. Zikaro name įsikūrės jo memorialinis [muziejus](#), Dailininko dirbtuvėje eksponuojami kūrinių eskizai, piešiniai, gipso modeliai ir originalai.

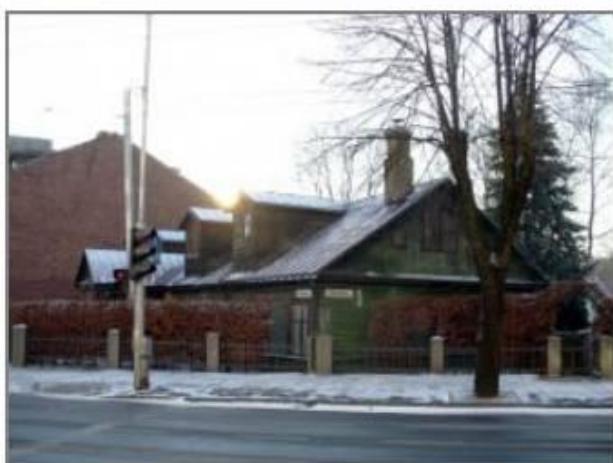
Literatūra ir šaltiniai:

1. KAA., F.-218. Ap. 2., 362
2. *Žymūs Kauno žmonės. Juozas Zikaras*

Fotografijos: E. Každailytė

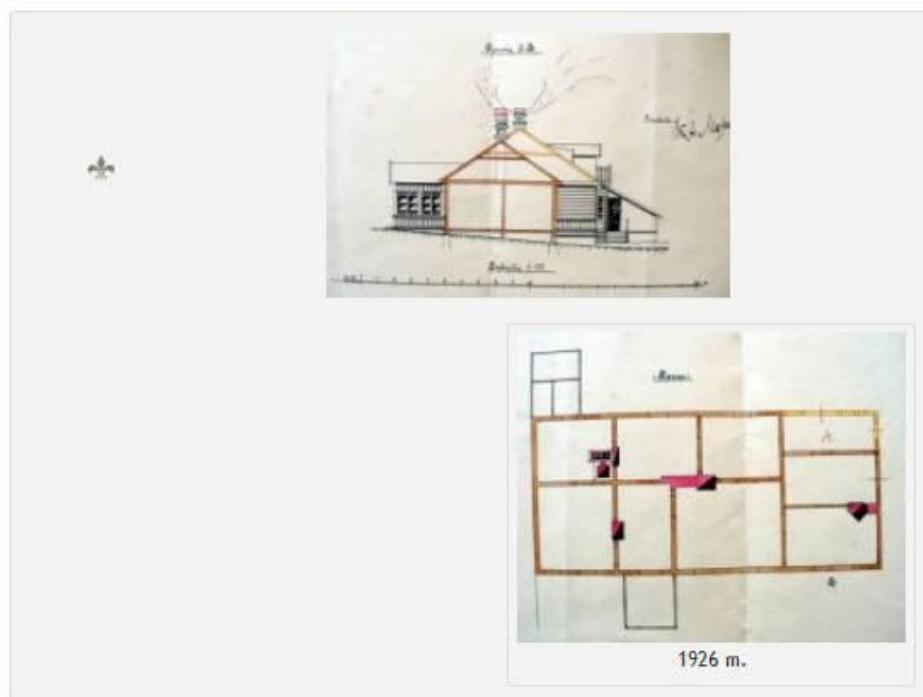
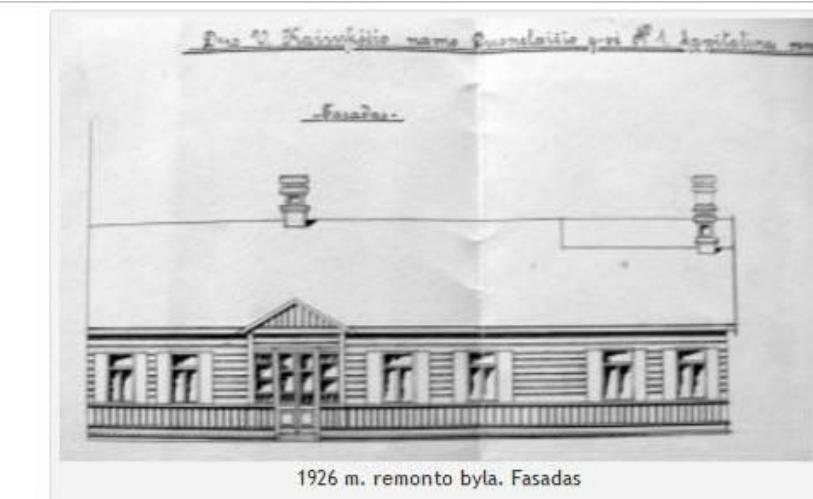

K. Donelaičio g. 1

Šis ir greta stovintys K. Donelaičio g. 1 a ir 5 namai XIX a. pab. priklausė Rudolfui ir Michalinai Markeriams. slapyje iš viso buvo 6 namai, kai kurie statyti apie 1860 m. [1]. 1925 m. namą adresu K. Donelaičio g 1. įsigijo gydytojas Vladas Kairiūkštis. Name atliktas remontas - pakeistos apkalo lentos, durys, pristatytas prieangis; 1930 m. primūrytas priestatas [2].

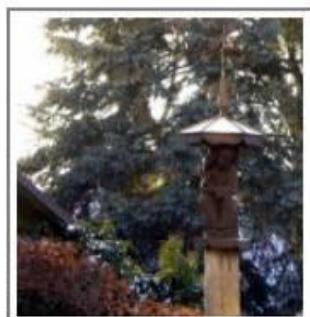
Unikalus kodas Registre 16945.

[1] Nijolė Lukšionytė-Tolvaišienė. Mediniai namai Naujamiestyje. In: *Gubernijos laikotarpis Kauno architektūroje*. Kaunas, 2001, p. 151-152.

[2] KAA, F. 218, ap. 2, b. 1073

Lietuvos Respublikos istorijos ir kultūros paminklų sąrašas, V., 1993, p.198

2010 m.

1930 m. priestato projektas

K. Donelaičio g. 7

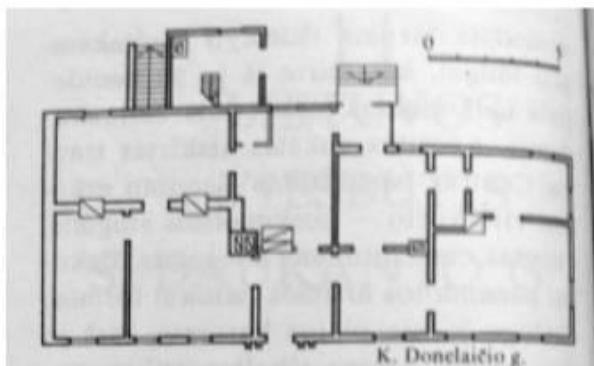
Namas K. Donelaičio g. 7 bei gretimi 5 ir 11 priklausė Igulos Sobor statybos rangovui Loginui Ščerbakovui, vėliau jo sūnui Fadiejui Ščerbakovui. Sklypą Ščerbakovai įsigijo 1895 m. Čia jau stovėjusius medinius namus jie pertvarkė [1].

Namas nr. 7 rytinėje pusėje ugniasiene sujungtas su namu Nr. 5. Sienos (išskyrus ugniasiенę) suklotos iš rastų ir apkaltos lentomis, iš vidaus tinkuotos. Cokolis mūrytas iš plytų, vietomis - iš tašyto akmens blokelių.

Namas vienaukštis, po rytine dalimi yra rūsys, dengtas cilindriniu skliautu. Planas pailgas stačiakampis, rytinė dalis kiek platesnė, kieme yra priestatas ir atsarginis įėjimas (pagrindinis - iš gatvės). Patalpos pereinamos, išdėstytyos nesimetriškai.

Fasaduose gausu medžio puošybos, apatinė sienų dalis iki langų apkalta vertikaliomis lentomis, viršutinė - siauresnėmis, horizontaliomis lentelėmis. Langai stačiakampiai su langinėmis, virš jų - pietų ir vakarų fasaduose tiesūs pjaustinėti sandrikai. Pastogę juosia smarkiai atsikišęs karnizas, dekoruotas keliomis kiaurpjūvėmis lentjuostėmis [2].

Namus statė ir dekoravo Soboro meistrai - dailidės iš Černigovo gubernijos, kur Ščerbakovas turėjęs namą ir miško, tad pasikvietė ir meistrus. K. Donelaičio g. 7 name Ščerbakovų šeima gyveno iki 1924 m [3].

[1] Nijolė Lukšionytė-Tolvaišienė. Mediniai namai Naujamiestyje. In: *Gubernijos laikotarpis Kauno architektūroje*. Kaunas, 2001, p. 151.

[2] *Kauno architektūra / Sud. Algė Jankevičienė, Vilnius: Mokslo, 1991*, p. 84-85.

[3] Op. cit. Nijolė Lukšionytė-Tolvaišienė, p. 151.

K. Būgos g. 4

1897 - 1926 m. šioje vietoje gyveno bajoras Marijonas Legeckis, sodybą pirkęs iš B. Matuševičienės; nuosavybės dokumentuose minima namo statybos data - 1850 m. [1]

Dvarelį namas stačiakampio plano, dengtas pusvalminiu stogu; sienų konstrukcija rastinė, apkalta lentelėmis; pamatai akmeniniai. Buvo sudarytas iš dviejų atskirų butų [2].

1927 - 1929 m. namą įsigijo ir pertvarkė Antanas Lapinskas, Vlastybinės draudimo įstaigos tarnautojas. Namo stogo medinės lentelės pakeistos skarda, įrengta šiaurinė pastogės dalis, kai kur paplatinti langai. Visas namas suskirstytas į 2-3 kambarių butus (savininkas gyveno 4 kambarių bute, likę nuomotui) [3].

Legeckių dvarelį sodyba gana gerai prižiūrima, išsaugojusi istorines ribas.

2007 m.

[1] KAA, F. 214, ap. 1, b. 3095; F. 473, ap. 1, b. 625.

[2] KAA, F. 61, ap. 2, b. 6391.

[3] KAA, F. 209, ap. 3, b. 3015; F. 218, ap. 2, b. 1577, b., 2245.

B. Sruogos g. 21

Balio ir Vados Sruogų namas.

Vieno aukšto namas su mansarda, veranda
ir balkonu, statytas 1938 m.

Architektas Vladimiras Zubovas.

Unikalus kodas Registre 10438

Balys Sruoga (1896-1947 - lietuvių poetas,
prozininkas, dramaturgas, teatrologas,
literatūros ir tautosakos tyrinėtojas.

1912 m. pradėjo spausdinti savo kūrinius „Aušrinėje“, „Rygos Naujienose“, „Lietuvos žiniose“, „Naujam Take“, Amerikos lietuvių spaudoje, literatūros žurnale „Vaivorykštė“. 1914 m. B.Sruoga įstojo į Petrapilio Miškų institutą. Po metų perejo į Petrapilio Universiteto Istorijos - filologijos fakultetą. Šalia studijų, B.Sruoga domėjosi teatru, dalyvavo lietuviškuose vaidinimuose. 1916 m. B.Sruoga perėjo į Maskvos universitetą studijuoti literatūros. Maskvoje rašytojas sukūrė daugumą savo geriausių lyrinių kūrinių. 1918 m. grįžęs į Lietuvą, kur jai laiką dirbo mokytoju Vilniuje. Vėliau persikėlė į Kauną, kur dirbo Spaudos biure, Lietuvos dienraščio redakcijoje, raše daug publicistinių straipsnių.

B. Sruoga buvo vienas iš satyrinio Vilkolakio teatro organizatoriu, raše teatrui scenos veikalus. Vėliau rašytojas įsitraukė ir į politinę veiklą: su „Santaros“ grupė kandidatavo rinkimuose į seimą, dalyvavo Šaulių sąjungos, Meno kūrėjų draugijos, Žurnalistų sąjungos veikloje. 1921 m. B.Sruoga išvyko į Miuncheno universitetą. Studijavo slavistiką, teatro ir meno istorijas. 1924 m. apgyné disertaciją iš lietuvių tautosakos ir gavo filosofijos daktaro laipsnį. Grįžęs į Lietuvą, B.Sruoga dėstė Kauno universitete Humanitarinių Mokslų fakultete rusų literatūrą, pasaulinio teatro kursą, įsteigė teatro Seminara, o kiek vėliau ir akademinę dramos studiją. Greta universitetinio darbo B.Sruoga skelbė spaudoje daug literatūros ir teatro kritikos straipsnių. 1930 m. pasirodė pirmosios B.Sruogos dramos.

1939 m. kartu su Humanitarinių mokslų fakultetu rašytojas persikėlė į Vilnių, tėsė universitetinį darbą. Sovietų okupacijos metu, dalyvavo pogrindžio spaudoje. 1943 m. B.Sruoga buvo suimtas ir išvežtas į Štuthofo koncentracijos stovyklą prie Dancigo. 1945 m., grįžęs į Lietuvą, vėl dėstė Vilniaus universitete.

B.Sruoga mirė 1947 m. spalio 16d. Vilniuje. Palaidotas Rasų kapinėse.

Šiuo metu name įsikūręs memorialinis muziejus.

Virtuali paroda.

Literatūra ir šaltiniai:

1. Kultūros vertybų *registras*
2. *Balys Sruoga. "Versus Aureus"*

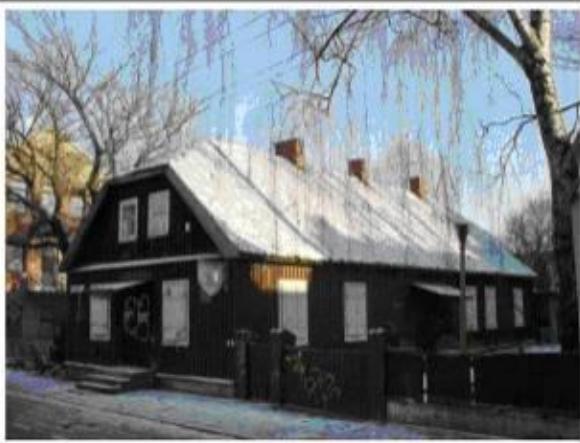
Fotografijos: E. Každailytė

☒ Kumelių g. 6

Kumelių g. 6 sklype XVIII a. pab. stovėjo du mediniai namukai. Dabartinis namas pastatytas XIX a. tarp 5-ojo ir 7-ojo dešimtmečių. 1903 metais Jame buvo du butai, 6 kambariai. Šalia prie gatvės stovėjo sandėlis. 1925 m. jau buvo 8 kambariai. 1934 m. savininkė E. Užienė namą remontavo. 1936 m. jis nukentėjo nuo potvynio: vietomis buvo išgriauti pamatai, grindys.

Rytiniame gale atkastas XVI a. pab. - XVII am. pr. rūsys.

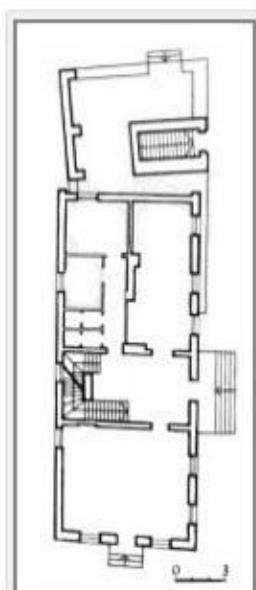
Pagrindinis vakarų fasadas simetriškas. Jėjimas pabrėžtas laipteliais ir stogeliu virš durų. Trapeciniame frontone du nedideli stačiakampiai langai. Šoniniuose asimetriškuose fasaduose dominuoja aukštas stogas, jo ir sienų aukščių santykis beveik 1:2. Visi pirmojo aukšto langai su langinėmis.

Senojo rūsio laiptai perdengti cilindriniu skliautu. Rūsio interjere išliko gotikinio plytų rišimo fragmentų, pietinėje sienoje - gilių nišų eilė.

Pastatas atstatytas imituojant XIX a. vidurio miesto medinius namus.

Namas buvo dvigalis, su priemene. Sienos tašytų rastų, apkaltos lentomis, perdangos medinės. patalpos pereinamos, išdėstytos dviem eilėmis. Pietinėje pusėje per vidurį buvo dvejos durys - į abu namo galis. 1985 m. pagal architektės I. Ivančikienės-Vaikelienės projektą užbaigtas kapitalinis remontas - patalpos pritaikytos vaikų fotoklubui: pakeistas planas, per vidurį padaryti laiptai, sumūrytos naujos plytų sienos, pastatytos gelžbetoninės ir metalo sijų perdangos.

Namo pamatai plytų ir akmens, plytų sienos išorėje apkaltos lentelėmis, gegninės konstrukcijos pusvalminis stogas dengtas malksnomis. Namas vieno aukšto, su rūsiu ir mansarda. Pirmame aukšte per vidurį yra priemenė su laiptais, į vakarus nuo priemenės - viena patalpa, į rytus - naujas koridorius. Sumūrytas naujas iėjimas į atkastą rūsių, o virš rūsio įrengta terasa.

Literatūra: *Kauno architektūra* / Red. A. Jankevičienė, et al. Vilnius: Mokslo, 1991.

Fotografijos: E. Každailytė

3. 2. Variantas Nr. 2. Registro / svetainės modelio pavyzdys

Pateikiama grafiniu pavidalu galima interneto puslapio struktūra su paaiškinimais, kokia informacija turėtų būti pateikiamā.

1. Namų puslapis / pradžia. Struktūra.

Apie projektą	Objektai / namai	Naudinga informacija	Forumas
Paieška <div style="display: flex; justify-content: space-between;"> Prieškos izteitinių Išplėstinė paieška </div> <p>2 mi 5 km</p>	<div style="display: flex; align-items: center;"> ? K. Donelaičio g. 1 </div> <div style="display: flex; align-items: center;"> ? K. Donelaičio g. 5 </div> <div style="display: flex; align-items: center;"> ? K. Donelaičio g. 7 </div> <div style="display: flex; align-items: center;"> etc. - pasirinkti rodymo principą; paieškos sistemos dalis </div>	Gatvių rodyklė: <div style="display: flex; justify-content: space-between;"> - Abc - Seniūnija </div> <div style="display: flex; justify-content: space-between;"> K. Donelaičio g. 1 K. Donelaičio g. 5 </div> <div style="display: flex; justify-content: space-between;"> K. Donelaičio g. 7 etc. - pasirinkti rodymo principą; paieškos sistemos dalis </div>	<div style="background-color: #f0f0f0; padding: 10px; border: 1px solid #ccc; min-height: 150px;"></div>
<div style="background-color: #f0f0f0; padding: 10px; border: 1px solid #ccc; min-height: 150px;"></div>			

2. Namų / pradžios puslapio viršutinių juostų išskleidimas sūlomas toks:

Apie projektą	Objektai / namai	Naudinga informacija	Forumas
	<p>[Pagrindinis puslapis]</p> <p>Interaktyvus žemėlapis, iš kurio patenkama į objekto aprašą / dosjė;</p> <p>Integruota paieška pagal įvairius kriterijus: adresas, laikmetis, architektas, savininkas, etc.; jei įmanoma, pagal bet kokį žodį, esantį tekste;</p> <p>Gatvių rodyklė</p>	<div style="display: flex; align-items: center;"> ↓ Teisės aktais </div> <div style="display: flex; align-items: center;"> ↓ Praktiniai patarimai </div> <div style="display: flex; align-items: center;"> ↓ Specialistai </div> <div style="display: flex; align-items: center;"> ↓ Kontaktai paveldosaugininkui, architektui, meistrui </div>	<div style="background-color: #f0f0f0; padding: 10px; border: 1px solid #ccc; min-height: 150px;"></div>

3. Standartinis objekta pristatančio puslapio struktūros variantas

 logotipas	Medinis Kaunas		< pavadinimas
Apie projekta	Objektai / namai	Naudinga informacija	Forumas
Pagrindinė informacija <ul style="list-style-type: none"> -Adresas -Pastatymo metai / laikotarpis -Architektas / inžinierius -Statytojas -Būklė į gera, patenkinama, bloga, avarinė] -Tipas 	 <p>Išdidinta nuotrauka, planas, kita vaizdinė medžiaga iš slenkančios juostos >>></p>	 	 <p>Interaktyvus žemėlapis, kur pažymėta objekto vieta >>></p>
Aprašas <p>Atskleisti per pastato istoriją ir stilistinę analizę jo kultūrinės vertės [meninę/architektūrinę, urbanistinę, istorinę, mokslinę ar kt. turimą]; objekto vieta aplinkoje bei reikšmę ar išskirtinumą lyginant su kitais [tipiškas, retas, reikšmingas objektas ir pan.]</p>			

Dešinėje šoninėje slenkančioje juostoje (vaizdas išdidinamas centre) būtų pateikiama vizualinė informacija, susijusi su objektu: fotofiksacija, brėžiniai, archyvinių dokumentų kopijos ir pan. Interaktyvų žemėlapį, kuriame būtų pažymėta objekto vieta, galima gauti ir įkelti iš, pvz., *Google Maps* ar *Yahoo Maps*. *Google My Maps*¹¹² paslauga suteiktų galimybę ji labiau personalizuoti personalizuoti, pažymint daugiau įvairių objektų, kelių ir pan., kas būtų naudinga turinė informacija.

Šis internetinio puslapio variantas turi galimybę būti kuriamas keliomis kalbomis, tačiau, kadangi jis būtų orientuotas labiau į vietos auditoriją, nei užsienio turistus, tai nebūtų tikslinga.

Variantas Nr. 1 – orientuotas į plačiąją visuomenę, neformalios, laisvos struktūros, vizualus, nedidelės apimties (tačiau su galimybę būti plečiamas); atspindėtų Kauno medinio paveldo įvairovę, pristatydamas po keletą pavyzdžių kiekvieno tipo ir iš kiekvienos seniūnijos objektų.

¹¹² My Maps. In: *Google Maps* [žiūrėta 2011 m. gegužės 12 d.] Prieiga per internetą: <http://maps.google.com/support/bin/static.py?page=guide.cs&guide=21670&topic=21676&answer=144347>

Variantas Nr. 2 – registratorius / svetainė, aiškios, griežtesnės struktūros; didelės apimties (siekis – surinkti informaciją apie visą Kauno medinį paveldą); t.p. skirtas plačiajai visuomenei, tačiau su specifine informacija pastatų savininkams / valdytojams, paveldosaugininkams, architektams, meistrams ir pan.

Abu modeliai remiasi minėtu *informatyvumo-vizualumo-interaktyvumo* principu.

IŠVADOS

1. Medinė architektūra Lietuvoje organiškai tėsia vienos tradicijos ir kol kas tebéra gausiai išlikusi. Miestų medinė architektūra, ją tinkamai naudojant, gali teikti įvairių privalumų vienos bendruomenėms.
2. Pagrindinės medžio architektūros išsaugojimo problemos:
 - jos jautrumas aplinkos pokyčiams (nyksta greičiau nei mūro),
 - valstybės dėmesio deklaravimas, tačiau realių veiksmų (dažniausiai dėl lėšų stygiaus) trūkumas;
 - pastatų savininkų/valdytojų nežinojimas, kaip tinkamai juos prižiūrėti, restauruoti ar atnaujinti
 - iš esmės nepalankus požiūris į medinį paveldą kaip į problematišką, sunkiai prižiūrimą bei „netinkamą miestui“.
3. Pirmieji žingsniai link realios medinio paveldo apsaugos būtų pastatų registravimas, dokumentavimas ir pristatymas visuomenei. Šiuo metu tai vyksta įvairių projektų, konferencijų ir leidinių pagalba, tačiau pastarieji dažnai yra pavienės iniciatyvos, skirti specialistams ar sunkiau prieinami platesnei visuomenės daliai.
4. Kaip vienas iš sprendimo variantų, galintis pasitarnauti tiek kaip objektų registratorius, tiek kaip visuomenės švietimo priemonė, būtų interneto puslapis, nes tai būtų salyginai nebrangus ir lengvai prieinamas įvairiomis socialinėmis grupėmis ir asmenims dalykas, kuriame informacija gali būti operatyviai koreguojama ir papildoma.
5. Ištyrinėjus ir aptarus įvairius būdus ir galimybes, kaip pristatomas paveldas pasaulio ir Lietuvos virtualioje erdvėje, išskirti svarbiausi bruožai, kuriuos turėtų turėti Kauno medinį paveldą pristatantis interneto puslapis:
 - informatyvumas – tiksliai ir patikima informacija – apie objektus; įstatymai, taisyklės, praktiniai patarimai etc.
 - vizualumas – dokumentuojant objektus bei siekiant patraukti, sudominti galimus vartotojus.
 - interaktyvumas – galimybė patiem vartotojams pateikti informaciją, nuomonę, atsiliepimus, patarimus. T.p. virtuali erdvė kaip erdvė burtis mediniu paveldu besidominčiai, su juo susijusiai bendruomenei, nes ji yra svarbiausia: nes paveldas iš esmės yra jos ir skirtas jai ir tik bendruomenė gali jį išsaugoti.
6. Kaip galimi sprendimo variantai yra pateikiami du internetinio puslapio modelio pavyzdu:

Variantas Nr. 1 - asmeninio tinklaraščio (blog'o) formos – nedidelės apimties, neformalus, laisvos struktūros ir vizualus, skirtas plačiajai visuomenei.

Variantas Nr. 2 - registratorius / svetainė – didelės apimties, aiškios struktūros, skirtas tiek plačiajai visuomenei, tiek pastatų savininkams/valdytojams, tiek su tuo susijusiems profesionalams.

Abiejuose modeliuose remiamasi *informatyvumo-vizualumo-interaktyvumo* principu, skirtus ių apimtis ir tikslinė auditorija. Jų tikslas būtų padėti atskleisti visuomenei Kauno medinio paveldo įvairovę ir vertes.

ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS

Šaltiniai:

1. Filipavičienė, Giedrė, Puodžiukienė, Dalė. *Medinės architektūros paveldo apsaugos strategijos metmenys*. Vilnius, 2004
2. KAA, F. 218., ap. 2., b. 362
3. KAA, F. 218, ap. 2, b. 1073
4. KAA, F. 214., ap. 1, b. 3095;
5. KAA, F. 473., ap. 1, b. 625
6. KAA, F. 61., ap. 2, b. 6391
7. KAA, F. 209, ap. 3., b. 3015
8. KAA, F. 218, ap. 2., b. 1577
9. KAA, F. 218, ap. 2., b. 2245
10. Konferencija „*Lietuvos medinis paveldas*“. In: *Lietuvos Seimas. Konferencijos, seminarai* [žiūrėta 2010 m. gegužės 8 d.]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=3073&p_d=21297&p_k=1
11. *KM 2008-01-24 įsakymas Nr. IV-30 "Dėl Medinės architektūros paveldo išsaugojimo 2008-2010 metų programos ir Medinės architektūros paveldo išsaugojimo 2008-2010 metų programos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo"*. In: *Kultūros paveldo departamentas*. [žiūrėta 2010 m. gegužės 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.kpd.lt/lt/node/472>
12. LR VKPK s p r e n d i m a s *Dėl Lietuvos medinio kultūros paveldo išsaugojimo*, 2006 m. birželio 28 d. Nr. S-2-(118) [žiūrėta 2011 m. Balandžio 16 d.]. Prieiga per internetą:
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=280422&p_query=&p_tr2=
13. LR VKPK s p r e n d i m a s *Dėl Lietuvos medinių statinių ir etnografinių kaimų kultūros paveldo išsaugojimo*, 2010 m. balandžio 30 d. Nr. S-5(159) [žiūrėta 2011 m. balandžio 27 d.]. Prieiga per internetą:
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=371589&p_query=&p_tr2=
14. LR Valstybinės paminklosaugos komisijos s p r e n d i m a s *Dėl medinio kultūros paveldo išsaugojimo*, 2002 m. rugsėjo 13 d. Nr. 88. [žiūrėta 2011 m. Balandžio 16 d.]. Prieiga per internetą:
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_p?p_id=188726

15. Medinės architektūros išsaugojimo programa. In: *Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra* [žiūrēta 2011 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: http://www.vsaa.lt/_medine_arch.htm
16. Medinės architektūros paveldo apsaugos strategijos įgyvendinimo programa. In: *Vilniaus miesto savivaldybė* [žiūrēta 2011 m. balandžio 5 d.]. Prieiga per internetą:
<http://www.vilnius.lt/newvilniusweb/index.php/50/?itemID=508>
17. Milkova, Vaida. Kauno medinis paveldas – turizmo aukso gysla. In: *Kauno diena* [žiūrēta 2011 m. gegužės 10 d.]. Prieiga per internetą:
http://kauno.diena.lt/naujienos/miestas/kauno-medinis-paveldas-turizmo-aukso-gysla-347662/pls-2?utm_source=newletter1&utm_medium=email&utm_campaign=newletter
18. Mokslinė – praktinė konferencija „Lietuvos medinis paveldas“. In: *Valstybinė kultūros paveldo komisija* [žiūrēta 2010 m. gegužės 8 d.]. Prieiga per internetą: http://www2.lrs.lt/kt_inst/pamink/dokumentai/med_paveldas.htm
19. Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas. In: *Lietuvos Respublikos Seimas* [žiūrēta 2011 m. balandžio 16 d.]. Prieiga per internetą: www.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=320782
20. Projektas „Vilniaus medinės architektūros apsauga ir tvarkyba“. In: *Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra* [žiūrēta 2011 m. balandžio 5 d.]. Prieiga per internetą: http://www.vsaa.lt/_med_norvegai.htm
21. Seime rengiama tarptautinė konferencija „Medinės architektūros paveldas ir nacionalinė kultūros politika“. In: *ELTA* [žiūrēta 2010 m. gegužės 28 d.]. Prieiga per internetą: http://www.elta.lt/zinute_pr.php?inf_id=1204855
22. Skaitmeninio paveldo chartija. In: *Lietuvos Nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka* [žiūrēta 2011 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą:
<http://www.lnb.lt/lnb/selectPage.do?docLocator=90F4D73A018011DE8711746164617373&inlanguage=lt>
23. Stige, M., Rutkauskas, G. Vilniaus medinės architektūros paveldo išsaugojimo veiksmų planas (projektas). In: *Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra* [žiūrēta 2011 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą:
http://www.vsaa.lt/Oslo_Vilnius_projekto_pasiulymai.doc
24. Tarptautinė konferencija "Medinės architektūros paveldas ir nacionalinė kultūros politika". In: Kultūros paveldo departamentas. Renginių anonsai .

[žiūrėta 2010 m. balandžio 30 d.]. Prieiga per internetą:

<http://www.kpd.lt/lt/node/1233>

25. Užpelkis, Martynas. Norvegijos patirtis medinio paveldo apsaugos ir panaudojimo srityje: paveldo pridėtinės vertės aspektai. In: *KULTUR (Kultūros ir turizmo projektais)* [žiūrėta 2011 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą:

www.kultur.lt/dl.php?file=Medinis+paveldas+Norvegijos+patirtis.pdf

26. Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2006 m. balandžio 26 d. sprendimas Nr. 1-1117 *Dėl medinės architektūros paveldo apsaugos strategijos įgyvendinimo programos tvirtinimo.* [Žiūrėta 2010 02 25]. Prieiga per internetą:

<http://www.vilnius.lt/vaktai/Default.aspx?Id=3&DocId=30130626>

27. Concept of Digital Heritage. In: UNESCO [žiūrėta 2011 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=24268&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

28. PRINCIPLES FOR THE PRESERVATION OF HISTORIC TIMBER STRUCTURES (1999) In: ICOMOS [žiūrėta 2011 m. balandžio 6 d.] Prieiga per internetą: http://www.international.icomos.org/charters/wood_e.htm

Literatūra:

29. Abandoned Wooden Miracles. In: *English Russia*, [žiūrėta 2010 m. gruodžio 18 d.]. Prieiga per internetą:

<http://englishrussia.com/index.php/2008/03/10/abandoned-wooden-miracles/>

30. Architecture. In: *Kizhi Museum* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://kizhi.karelia.ru/architecture/en/>

31. Architecture of wooden buildings. In: *Municipal Portal of Riga* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 10 d.]. Prieiga per internetą:

http://www.riga.lv/EN/Channels/About_Riga/Riga_architecture/Wooden_architecture/default.htm

32. *Architektūros ir urbanistikos tyrimų centras* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.autc.lt/public/Desktop.aspx>

33. Baubonis Z., Kvedaravičius M., Motuzaitė G., Pranckėnaitė E. 2005 - Luokesų ežero II polinė gyvenvietė. In: *ATL*, 2003, Vilnius.

34. Europeana: pažinkime kultūrą. In: *Europeana* [žiūrėta 2011 m. kovo 23 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.europeana.org/portal/aboutus.html>

35. Jankevičienė, Algė. *Lietuvos medinė sakralinė architektūra*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos 1-kla, 1998.

36. Juškevičienė, Anita. Antrosios kartos saitynas ir švietimas. In: *Technomatematika* [žiūrėta 2011 m. balandžio 12 d.]. Prieiga per internetą: www.techmat.vgtu.lt/~art/k_abs_files_k_abs_f_file_bw.php?key=9173
37. Jurevičienė, Jūratė. Medinė architektūra istoriniame priemiestyje. Vilniaus Užupio autentiškumas. In: *Urbanistika ir architektūra*. T. XXVI, Nr. 1, 2002.
38. Kaip išsaugoti medinę miestų architektūrą? In: *Kauno diena* [žiūrėta 2011 m. balandžio 30 d.]. Prieiga per internetą: <http://kauno.diena.lt/naujienos/laisvalaikis/kaip-issaugoti-medine-miestu-architektura-250146>
39. *Kultūros paveldo departamentas* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 2 d.] Prieiga per internetą: <http://www.kpd.lt/>
40. *Kultūros vertybių registras* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://kvr.kpd.lt/heritage/>
41. Lietuvos architektūros istorija / II. Nuo XVII a. pradžios iki XIX a. vidurio. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1994.
42. *Lietuvos dvarų duomenų bazė* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 2 d.]. Prieiga per internetą: http://www.heritage.lt/dvarai/apie_projekta.php
43. Lietuvos Respublikos istorijos ir kultūros paminklų sąrašas, Vilnius: Savastis, 1993
44. Lukšionytė-Tolvaišienė, Nijolė. *Gubernijos laikotarpis Kauno architektūroje*. Kaunas: VDU leidykla, 2001
45. Lukšionytė-Tolvaišienė, Nijolė. *Istorizmas ir modernas Vilniaus architektūroje*. Vilnius: VDA leidykla, 2001.
46. Lukšionytė, Nijolė, Veliutė, Ingrida. *Medinės Kauno architektūros pažinimas ir saugojimas*. Kaunas: VDU leidykla, 2009.
47. Lukšionytė, Nijolė. Miestų medinės architektūros išsaugojimo galimybės. In: *Architektūra ir urbanistika*, T. 36, 2011
48. *Medinė architektūra Lietuvoje* / Sud. Alfredas Jomantas. Vilnius: Vaga, 2002.
49. Medinis Vilnius: nykstantis ar naikinamas? In: *Bernardinai* [žiūrėta 2010 m. gruodžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2006-10-04-medinis-vilnius-nykstantis-ar-naikinamas/13625>

50. *Pārdaugava Wooden Architecture*. In: *Latvia. Where to go and what to see?* [žiūrēta 2010 m. gruodžio 10 d.]. Prieiga per internetą:
<http://www.latvia.travel/en/pardaugava-wooden-architecture>
51. Ptašek, Maja. Medinė architektūra Vilniaus Žvėryno rajone. In: *Medinė architektūra Lietuvoje*. Vilnius, 2002
52. Ptašek, Maja. Žvėryno užstatymas ir pastatų stilistinė charakteristika (iki 1940 m.). In: *Urbanistika ir rajonų planavimas/ Vilniaus technikos universiteto mokslo darbai*. Nr. 18. Vilnius, 1993.
53. Surgailis, A. *Medinis / Wooden Kaunas* (tekstas Nijolės Lukšionytės-Tolvaišienės). Vilnius: Versus aureus, 2008
54. Surgailis, A. *Medinis / Wooden Vilnius* (tekstas Laimos Laučkaitės). Vilnius: Versus aureus, 2006
55. The museum of wooden architecture and peasants' life. In: *Vladimir-Suzdal Museum-Reserve* [žiūrēta 2010 m. gruodžio 14 d.]. Prieiga per internetą:
http://www.museum.vladimir.ru/eng/towns/suzdal/mdz_e?menu=mdz
56. The Vitoslavlitsy Museum of Wooden Architecture. In: *Russia The Great* [žiūrēta 2010 m. gruodžio 14 d.]. Prieiga per internetą:
http://russia.rin.ru/guides_e/7358.html
57. The Open-Air Museum of Malye Karelje. In: *Rural Wooden Architecture of the Russian North*, [žiūrēta 2010 m. gruodžio 18 d.]. Prieiga per internetą:
<http://www.avantart.com/russ/oct97/mkarelje.html>
58. *Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra* [žiūrēta 2011 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.vsaa.lt/index.htm>
59. *Wooden heritage in Lithuania / Sud.* Alfredas Jomantas. Vilnius: R. Paknio leidykla, 2011.
60. World Heritage. In: *UNESCO* [žiūrēta 2010 m. gruodžio 14 d.]. Prieiga per internetą: http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=34323&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

Priedas Nr. 1 Statinio įvertinimo lentelės pavyzdys iš *Medinės architektūros paveldo apsaugos strategijos metmenų*

Statinio įvertinimo lentelė

Medinės architektūros paveldo apsaugos strategijos metmenų
Senamiesčio

Namas Sporto g. 5

Apsaugos statusas -----

Medinės architektūros paveldo zona III:
Žirmūnai

Vieta zonoje

Yra pietinėje Žirmūnų dalyje

Statinio aplinka

Stovi aptvertame sklype, tarp Sporto ir Olimpiečių g.
Sklypas gausiai apželdintas

■ Jtakā aplinkai

dominantė

formantė

fonas

STATINIO APIBŪDINIMAS

Tipas:

Funkcinis	Gyvenamas, dviejų butų
Urbanistinis	Sodybinio tipo
Architektūrinis	V3 – liaudiškos architektūros su mezoninu
Statybos laikotarpis	1900-1940
Stilius	Nenustatytas

Bendra fizinė būklė

gera

patenkinama

bloga

avarinė

Panaudojimo galimybė

didelė

vidutinė

maža

nėra

KULTŪRINĖS VERTĖS APIBŪDINIMAS

Autentiškumas

išlikęs
dalinių išlikęs
neišlikęs

nepakitus
dalinių pakitus
pakitus

Mokslinis reikšmingumas

Istorinis reikšmingumas

Tipiškumas

Reikšmingumas

Tradiciškumas

Rečumas

Estetiškumas

BENDRA VERTĖS CHARAKTERISTIKA

Pastatas būdingo XX a. pirmajai pusei kompaktiško stačiakampio tūrio, sodybinio tipo gražių proporcijų ir savitodekoro, jungiančio tradicinę regionui atlikimo manierą su profesionalia apdaila.

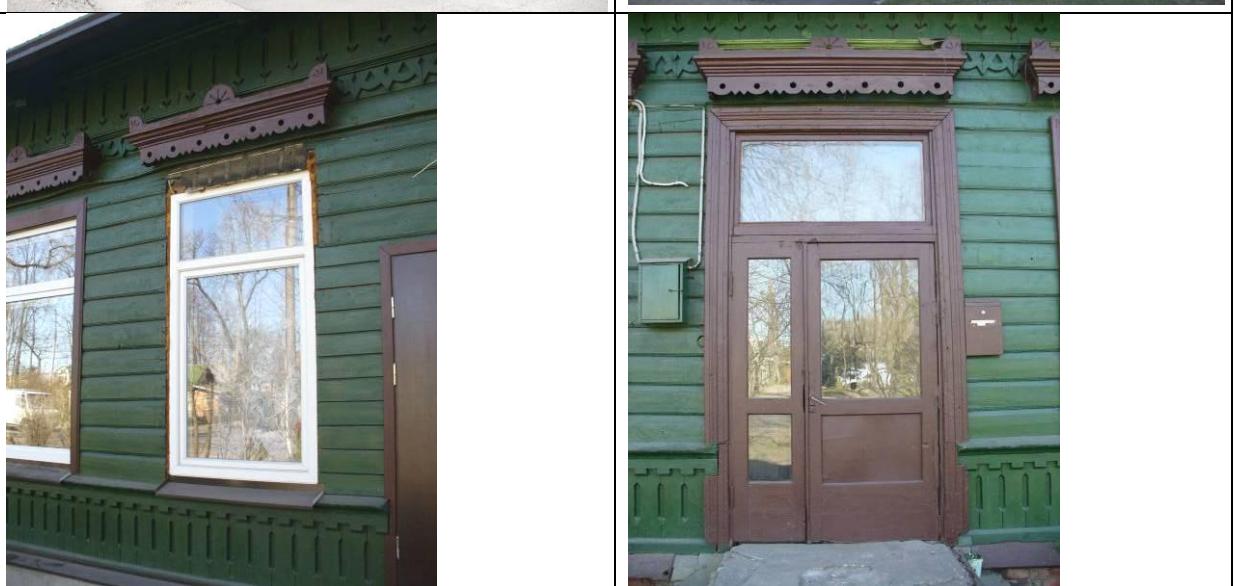
PASIŪLYMAI IŠSAUGOJIMUI

Siūloma į Vilniaus miesto NKV registrą.
Svarstytinis perkėlimas.

Priedas Nr. 2. Fotofiksacija

A. Juozapavičiaus pr. 13. 2011-04-19. Foto. E. Každailytė

A. Juozapavičiaus pr. 15. 2011-04-19. Foto. E. Každailytė

A. Juozapavičiaus pr. 117. 2011-04-19. Foto. E. Každailytė

A. Mackevičiaus g. 96. 2010-12-01. Foto. E. Každailytė.

Aukštaičių g. 30. 2010-04-12. Foto. E. Každailytė

Aukštaičių g. 36. 2010-04-12. Foto. E. Každailytė

Dzūkų g. 12 / Lietvuių g. 28. 2010-04-15. Foto. E. Každailytė

J. Naujalo g. 34. 2011-04-17. Foto. E. Každailytė

Jurbarko g. 10. 2011-04-17. Foto. E. Každailytė

Kalniečių g. 93. 2010-12-03. Foto. E. Každailytė

Kernavės g. 18. 2011-04-17. Foto. E. Každailytė

M. Jankaus g. 32. 2010-12-03. E. Každailytė

Minties rato g. 24. 2010-12-03. Foto.E. Každailytė.

Panerių g. 21. 2011-04-17. Foto. E. Každailytė

Radvilė dvaro g. 1 a. 2011-04-17. Foto. E. Každailytė

Tunelio g. 6. 2011-04-17. Foto. E. Každailytė

Vežėjų g. 1 / Veliuonos g. 28. 2011-04-17. Foto. E. každailytė

Vidurinė g. 11. 2011-04-17. Foto. E. Každailytė

Vidurinė g. 16. 2011-04-17. Foto. E. Každailytė

V. Kudirkos g. 6. 2010-12-03. Foto. E. Každailytė

Žemaičių g. 20. 2010-04-10. Foto. E. Každailytė